

Hallituksen esitys eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi irtisanoa jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä Oslossa 18 päivänä syyskuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen.

Suomi liittyi sopimukseen vuonna 2012.

Sopimuspuolella on oikeus irtisanoa sopimus ilmoittamalla siitä kaikille muille sopimuspuolille, tallettajalle ja Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostolle. Irtisanomiskirjassa on annettava tyhjentävä selvitys irtisanomisen syistä. Irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomiskirjan.

Esitys sopimuksen irtisanomisesta perustuu Suomen puolustuksen tarpeisiin heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Näiden päämäärien turvaamiseksi ja voidakseen tarvittaessa vastata pitkäkestoiseen ja laajamittaiseen sodankäyntiin Suomen on kyettävä kehittämään puolustuksensa suorituskykyä. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista irtisanoa yleissopimus. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen puolustuksen keinovalikoimaan.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta. Esityksessä ehdotetaan lisäksi tehtäväksi sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvat muutokset rikoslakiin, pakkokeinolakiin sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin irtisanominen tulee Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Nykytila	4
1.1 Suomen liittyminen Ottawan sopimukseen	4
1.2 Jalkaväkimiinojen merkitys Suomen puolustusjärjestelmälle	4
1.3 Sopimuksen pääasiallinen sisältö	6
1.4 Sopimuspuolet	7
1.5 Sopimuksen merkitys humanitaarisen oikeuden kannalta sekä muut miinojen käyttöä rajoittavat kansainväliset velvoitteet ja kansallinen lainsäädäntö	7
1.6 Sopimuksen merkitys humanitaarisen miinatoiminnan kannalta	9
1.7 Sopimuksen maailmanlaajuinen merkitys	11
1.8 Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet	11
1.9 Suomen turvallisuusympäristön heikentyminen	15
2 Asian valmistelu	16
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	17
4 Esityksen vaikutukset	18
4.1 Yleistä	18
4.2 Vaikutukset kansalliseen puolustukseen	18
4.3 Ulko- ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset	20
4.4 Taloudelliset vaikutukset	21
4.5 Henkilöstövaikutukset	22
4.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	22
4.7 Ympäristövaikutukset	24
4.8 Vaikutukset elinkeinoelämälle	25
4.9 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon	25
5 Lausuntopalaute	25
5.1 Yleistä	25
5.2 Irtisanomisen perustelut	27
5.3 Oikeudellinen arviointi	27
5.4 Vaikutukset kansalliseen puolustukseen	28
5.5 Ulko- ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset	29
5.6 Taloudelliset vaikutukset	30
5.7 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	30
5.8 Vaikutukset elinkeinoelämälle	30
5.9 Muut vaikutukset	31
5.10 Muuta	31
6 Lakiehdotusten säännöskohtaiset perustelut	31
6.1 Laki jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta	31
6.2 Rikoslaki	32
6.3 Pakkokeinolaki	32
6.4 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa	32
7 Voimaantulo	33
8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	33

9 Jalkaväkimiinojen käyttöönotto.....	33
10 Suhde muihin esityksiin	34
11 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys.....	34
11.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	34
11.2 Käsittelyjärjestys.....	35
11.2.1 Käsittelyjärjestysarvioinnin lähtökohdista.....	35
11.2.2 Täysivaltaisuus ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen	36
11.2.3 Liikkumisvapaus ja oikeus elämään	37
11.2.4 Omaisuuden suoja ja elinkeinonvapaus.....	38
11.2.5 Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin	39
11.2.6 Ympäristöperusoikeus	39
11.2.7 Suhde ihmisoikeussopimukseen	40
11.2.8 Johtopäätös	40
LAKIEHDOTUKSET	42
Laki jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta.....	42
Laki rikoslain 11 ja 15 luvun muuttamisesta.....	42
Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 17 §:n muuttamisesta	43
Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 140 §:n muuttamisesta	44
LIITE	46
RINNAKKAISTEKSTIT	46
Laki rikoslain 11 ja 15 luvun muuttamisesta.....	46
Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 17 §:n muuttamisesta	47
Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 140 §:n muuttamisesta	49

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Suomen liittyminen Ottawan sopimukseen

Suomen hallitus linjasi vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2004 vp) Suomen liittyvän jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehtyyn yleissopimukseen (jäljempänä Ottawan sopimus) vuonna 2012. Samalla linjattiin, että Suomen jalkaväkimiinavarastot hävitetään sopimuksen velvoitteiden mukaisesti vuoden 2016 loppuun mennessä. Koska hävittämisvelvollisuus kytkeytyi kuitenkin Suomen liittymisaikatauluun, jalkaväkimiinojen hävittämisen lopullinen ajankohta tarkentui myöhemmin. Selonteossa todettiin lisäksi, että uskottava puolustuskyky ylläpidetään toteuttamalla jalkaväkimiinat korvaavien järjestelmien hankinnat vuosina 2009–2016 osoittamalla puolustushallinnon määräraha-kehitykseen tarvittava lisärahoitus. Liittymistä koskeva linjaus vahvistettiin vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 1/2009 vp). Joulukuussa 2009 tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa käsiteltiin Suomen liittymistä Ottawan sopimukseen. Kokouksessa tehtiin linjaus, jonka perusteella Suomi aloitti valmistelut liittyäkseen Ottawan sopimukseen vuoden 2012 alkupuolella. Suomi talletti liittymiskirjansa Ottawan sopimukseen 9.1.2012 sen jälkeen, kun eduskunta oli antanut suostumuksensa sopimukseen liittymiselle 25.11.2011 (HE 15/2011 vp – EV 47/2011 vp) ja tasavallan presidentti oli hyväksynyt liittymisen 22.12.2011. Liittyminen tuli voimaan 1.7.2012.

Suomen liittymispäätös perustui harkintaan siitä, miten kansallisen puolustuksen turvaamisen edellytykset voidaan yhdistää Suomen asemaan kansainvälisiä aserajoitustoimia, kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja ihmisoikeuksia korostavana maana sekä miten toteuttaa Suomen kansainvälisoikeudelliset velvoitteet.

Suomen liittyminen sopimukseen oli jatkoa Suomen kansainväliselle asevalvonta- ja aseriisuntalinjalle. Sen mukaisesti Suomi on korostanut monenvälisten asevalvontasopimusten merkitystä asevalvonnan ja aseistariisunnan tavoitteiden edistämiseksi globaalisti. Tämän mukaisesti Suomi on liittynyt kaikkiin tavanomaisia aseita koskeviin asevalvontasopimuksiin rypäleasosopimusta (Convention on Cluster Munitions) ja tavanomaiset aseet Euroopassa (TAE) -sopimusta (Treaty on Conventional Armed Forces in Europe) lukuun ottamatta.

1.2 Jalkaväkimiinojen merkitys Suomen puolustusjärjestelmälle

Ottawan sopimukseen liittymisen valmistelujen yhteydessä puolustusministeriön asettaman jalkaväkimiinatyöryhmän väliraportissa vuonna 2003 sekä loppuraportissa vuonna 2004 todettiin jalkaväkimiinajärjestelmän sotilaalliset hyödyt ja soveltuminen Suomen asevelvollisuuteen perustuvaan puolustusjärjestelmään. Työryhmässä olivat edustettuina puolustusministeriö, ulkoministeriö sekä Puolustusvoimat.

Miina-asejärjestelmä oli osa alueellista puolustusjärjestelmää ja sen todettiin soveltuvan erityisen hyvin Suomen maasto-olosuhteisiin. Jalkaväkimiinat olivat osa suluttamisjärjestelmää panssarimiinojen ja estetöiden ohella. Ennen Ottawan sopimukseen liittymistä käytössä olleen miina-asejärjestelmän teho perustui erityyppisten miinojen yhteiskäyttöön, jossa jalkaväkimiinat täydensivät muiden miinojen vaikutusta. Jalkaväkimiinojen käytön tarkoituksena oli mm. panssari- ja ajoneuvomiinojen sekä esteiden ja murresteiden suojaaminen ja niiden raivaamisen estäminen tai vaikeuttaminen, omien joukkojen ryhmyksen suojaaminen, katvealueiden valvominen, alueen vapaan käytön estäminen hyökkääjältä,

vihollisen liikkeen hidastaminen, sissitoiminta, miinakauhun aiheuttaminen sekä tappioiden tuottaminen hyökkääjälle.

Jalkaväkimiinoilla arvioitiin olevan suuri torjuva ja ennalta ehkäisevä vaikutus, joka hyökkääjän on otettava ennalta huomioon maasotatoimia suunnitellessaan. Jalkaväkimiinat eivät edellytä erillistä laukaisua ja niitä on mahdollista käyttää massamaisesti ja tehokkaasti.

Jalkaväkimiinojen todettiin soveltuvan myös hyvin asevelvollisuusarmeijan käyttöön. Jalkaväkimiinojen käsittely ja käyttö on yksinkertaista ja niiden asianmukainen käyttötapana on koulutettavissa suurellekin asevelvollisuusarmeijalle.

Työryhmän vuoden 2003 väliraportissa todettiin kuitenkin miina-aseen ja erityisesti jalkaväkimiinojen merkityksen riippuvan erityisesti sodan ja kriisien yleisestä kehityksestä sekä sotilaallisten uhkamallien muutoksista. Selvityksessä arvioitiin, että mikäli luovuttaisiin laajamittaisen hyökkäyksen tyyppisestä uhkamallista, jalkaväkimiinojen merkitys vähenisi. Työryhmän väliraportissa ei ollut varsinaisia suosituksia, vaan ne oli tarkoitus sisällyttää loppuraporttiin. Suosituksista ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen loppuraporttia laadittaessa. Työryhmän loppuraportti vuodelta 2004 sisältää puolustushallinnon ja ulkoasiainhallinnon erilliset kannat Ottawan sopimukseen liittymisen aikataulusta, jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisesta sekä liittymisen poliittisista, taloudellisista ja sotilaallisista seurannaisvaikutuksista.

Liittymispäätöstä tehtäessä Suomen puolustuksen toimintaympäristö poikkesi huomattavasti nykyisestä. Tämä käy ilmi myös verrattaessa valtioneuvoston selonteiden kuvauksia laajamittaisen sodan todennäköisyydestä. Vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todettiin mm. seuraavaa: ”Laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön uhka on pieni, mutta sitä ei voi sulkea pois”. Viimeisimpään, vuoden 2024 puolustuselontekoon on puolestaan kirjattu: ”Suomella on oltava jatkuva kyky vastata laaja-alaiseen vaikuttamiseen, pitkäkestoiseen sotilaalliseen painostukseen sekä vuosia kestävään laajamittaiseen sodankäyntiin kansallisin voimavaroin ja osana Natoa”. Laajamittaisen sodan todennäköisyyden kasvaminen asteittain näkyy ajanjaksolla laadituissa selonteissa selkeästi. Suomen puolustuksen nykyisessä toimintaympäristössä Puolustusvoimien suorituskyykyä on kyettävä kehittämään vastaamaan myös laajamittaisen sodan uhkamalliin.

Ottawan sopimukseen liittymisen yhteydessä jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen käytettiin erikseen myönnettyä rahoitusta noin 200 miljoonaa euroa. Sillä hankittiin mm. moderneja panssarimiinoja, raivaamisenestopanoksia, viuhkapanoksia, pimeänäkölaitteita, lennokkeja ja maalinpaikannuslaitteita. Hankkeet olivat onnistuneita ja niillä saatiin hankittua suunniteltu materiaali. Tästä huolimatta lähtökohtaisesti oli selvää, että kaikkea jalkaväkimiinan suorituskyykyä ei voida täysimääräisesti korvata niiden erityisominaisuuksien takia. Tällaisia erityisominaisuuksia ovat toiminta ilman erillisen laukaisemisen edellyttämistä, miinakauhun aiheuttaminen, kyky estää pitkäaikaisesti tietyn alueen käyttö sekä vihollisen liikkeen ja toiminnan kokonaisvaltainen hidastaminen. Lisäksi on huomioitava, että lisärahoituksella hankitun puolustusmateriaalin elinjakson päättyessä materiaalilla saavutettu suorituskyyky tulee tavalla tai toisella korvata osana puolustuksen kehittämistä.

Suomen puolustusjärjestelmä on kerroksellinen ja muodostuu erityyppisistä asejärjestelmistä. Korkean teknologian aseistuksen lisäksi tarvitaan yksinkertaisia ja massamaisia asejärjestelmiä kuten jalkaväkimiina, joka on tehokas lisäsuorituskyyky puolustusjärjestelmän kokonaisuuteen. Muita suorituskyykyjä, mm. teknologisesti kehittyneitä asejärjestelmiä kuten drooneja, kehitetään jatkuvasti. Ne eivät ole jalkaväkimiinoja korvaavia vaan rinnakkaisia järjestelmiä.

1.3 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Vuonna 1997 valmiiksi neuvotellun ja vuonna 1999 kansainvälisesti voimaan tulleen Ottawan sopimuksen tavoitteena on suojella jalkaväkimiinojen aiheuttamalta humanitaariselta kärsimykseltä. Miinojen käyttö aiheuttaa huomattavassa määrin siviiliuhreja, ja raivaamattomilla miinoilla on pitkäaikaisia vaikutuksia siviileihin, infrastruktuuriin ja jälleenrakennukseen vielä pitkään aseellisten selkkauksien jälkeenkin. Sopimus tehtiin, koska kansainvälisessä yhteisössä oli laajasti jaettu näkemys siitä, että vain jalkaväkimiinojen täyskiellolla voitaisiin puuttua tehokkaasti jalkaväkimiinojen aiheuttamiin humanitaarisiin ongelmiin.

Ottawan sopimuksessa osapuolet ovat sitoutuneet siihen, etteivät ne missään oloissa käytä, kehitä, tuota, muutoin hanki, varastoi, pidä hallussa tai siirrä suoraan tai välillisesti kenenkään käyttöön jalkaväkimiinoja. Ne eivät myöskään auta, kannusta tai taivuta ketään millään tavoin ryhtymään toimintaan, joka on sopimuksen mukaan kielletty sopimusosapuolilta. Jalkaväkimiina määritellään sopimuksessa ampumatarvikkeeksi, joka on sijoitettu maan tai muun pintakerroksen alle, sen pinnalle tai sen lähelle ja on suunniteltu räjähtämään henkilön läsnäolosta, läheisyydestä tai kosketuksesta ja joka tekee taistelukyvyttömäksi, haavoittaa tai tappaa yhden tai useampia henkilöitä. Miinoja, jotka on suunniteltu räjähtämään ajoneuvon, mutta ei henkilön läsnäolosta, läheisyydestä tai kosketuksesta ja joissa on käsittelynestolaite, ei tämän laitteen vuoksi katsota jalkaväkimiinoiksi.

Sopimuksen näkökulmasta oleellista on, että asejärjestelmä tai miina ei saa räjähtää pelkästä uhrin läsnäolosta tai tahattomasta toiminnasta. Sopimuksen määritelmän mukaisesti kiellettyjä ovat esimerkiksi Suomessa ennen Ottawan sopimukseen liittymistä käytössä olleet sakaramiinat ja putkimiinat. Sopimus ei sen sijaan kiellä esimerkiksi Suomen puolustukselle tärkeitä tähyseisesti laukaistavia panoksia ja panssariamiinoja.

Sopimus velvoittaa jäsenvaltioita tuhoamaan miinoitetulla alueellaan olevat jalkaväkimiinat 10 vuoden sisällä sopimukseen liittymisestä. Varastot tulee tuhota 4 vuoden kuluessa sopimukseen liittymisestä. Sopimuksen mukaisesti jäsenvaltiot voivat jättää tuhoamatta koulutuskäyttöön tarvittavan määrän jalkaväkimiinoja. Määrä ei saa olla enemmän kuin on ehdottoman tarpeellista miinojen etsintä-, raivaus- ja tuhoamiskoulutusta varten. Osapuolilla on velvollisuus antaa kansainvälistä tukea miinanraivaukseen, miinauhrien auttamiseen ja miinojen tuhoamiseen mahdollisuuksiensa mukaisesti.

Puolustusvoimilla oli Ottawan sopimukseen liittymistä valmisteltaessa sopimuksen kieltämiä jalkaväkimiinoja yhteensä 1 029 763 kappaletta. Jalkaväkimiinat tuhottiin vuosina 2012–2015. Suomi jätti jalkaväkimiinoja Ottawan sopimuksen sallimiin miinanetsintä-, miinanraivaus- ja miinantuhoamistekniikan kehittämisen ja niihin liittyvän koulutuksen tarpeisiin. Suomi on raportoinut vuosittain sopimuksen mukaisesti koulutuskäyttöön jätettyjen miinojen lukumääristä. Vuoden 2024 tiedonvaihtoilmoituksessa vuoden 2023 lukuja koskien jäljellä olevien jalkaväkimiinojen määräksi ilmoitettiin 15 591.

Ottawan sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimuspuolella on oikeus irtisanoa sopimus ja irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun sopimuksen tallettajana toimiva YK:n pääsihteeri on vastaanottanut irtisanomiskirjan. Irtisanomiskirjassa annetaan tyhjentävä selvitys irtisanomisen syistä muille sopimuspuolille, tallettajalle ja YK:n turvallisuusneuvostolle. Jos kuitenkin yleissopimuksen irtisanonut sopimuspuoli on kyseisen kuuden kuukauden ajanjakson päättyessä osallisena aseellisessa selkkauksessa, irtisanominen tulee voimaan vasta aseellisen selkkauksen päättyttyä. Suomessa sopimuksen irtisanomisesta

päättää valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta tasavallan presidentti sen jälkeen, kun eduskunnalle on annettu asiasta hallituksen esitys ja sen suostumus on saatu.

Sopimuksen irtisanominen ei vaikuta millään tavoin siihen, että irtisanovan valtion on edelleen täytettävä muihin kansainvälisen oikeuden sääntöihin perustuvat asiaan liittyvät velvoitteensa.

1.4 Sopimuspuolet

Ottawan sopimuksen osapuolia on 165. Sopimukseen ovat liittyneet kaikki Suomen tärkeimpiin viiteryhmiin kuuluvat valtiot Yhdysvaltoja lukuun ottamatta: kaikki EU-maat sekä kaikki Nato-maat paitsi Yhdysvallat. Globaalisti sopimuksen ulkopuolella on 32 valtiota: Armenia, Azerbaidžan, Bahrain, Egypti, Etelä-Korea, Georgia, Intia, Iran, Israel, Kazakstan, Kiina, Kirgisia, Kuuba, Laos, Libanon, Libya, Marokko, Mikronesia, Mongolia, Myanmar, Nepal, Pakistan, Pohjois-Korea, Saudi-Arabia, Singapore, Syyria, Tonga, Uzbekistan, Venäjä, Vietnam, Yhdistyneet Arabiemiraatit ja Yhdysvallat.

Toistaiseksi yksikään valtio ei ole irtisanonut Ottawan sopimusta. Puolan, Latvian, Liettuan ja Viron puolustusministerit ilmoittivat 18.3.2025 yhdessä suosittlevansa Ottawan sopimuksesta irtisanoutumista. Sopimuksen irtisanomista koskevat valmistelut ovat käynnistyneet kaikissa neljässä maassa. Latvian parlamentti hyväksyi irtisanomisen 16.4.2025 ja Liettuan parlamentti 8.5.2025. Irtisanominen edellyttää Latviassa ja Liettuassa vielä presidentin allekirjoituksen. Viron hallitus hyväksyi 24.4.2025 lakialoitteen, jonka pohjalta hallitus tekee parlamentille esityksen irtisanoa Ottawan sopimus. Puolan hallitus hyväksyi päätöksen sopimuksen irtisanomisesta 15.5.2025. Irtisanominen edellyttää Virossa ja Puolassa parlamentin käsittelyä ja presidentin päätöstä.

1.5 Sopimuksen merkitys humanitaarisen oikeuden kannalta sekä muut miinojen käyttöä rajoittavat kansainväliset velvoitteet ja kansallinen lainsäädäntö

Ottawan sopimuksen irtisanominen ei vaikuta Suomen muista kansainvälisistä velvoitteista ja lainsäädännöstä johtuviin velvoitteisiin. Tämä on nimenomaisesti määrätty sopimuksen irtisanomista koskevan 20 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan ”se, että sopimuspuoli irtisanoo yleissopimuksen, ei vaikuta millään tavoin valtioiden velvollisuuteen täyttää edelleen asiaan liittyvien kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti velvoitteensa”. Suomen on siten Ottawan sopimuksen irtisanomisen jälkeenkin täytettävä muista Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista johtuvat jalkaväkimiinoja koskevat velvoitteet. Seuraavassa on kuvattu niitä keskeisimpiä velvoitteita, joilla on merkitystä jalkaväkimiinojen kannalta.

Vuoden 1949 Geneven sopimukset (SopS 7 ja 8/1955) ja niiden lisäpöytäkirjat (SopS 81 ja 82/1980 ja 33/2009), Haagin yleissopimukset sekä muut aseellisia selkkauksia koskevat sopimukset ja tapaoikeudelliset säännöt muodostavat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden keskeisen sisällön. Monet sodan oikeussäännöt ovat tapaoikeutta eli ne sitovat kaikkia aseellisen selkkauksen osapuolia riippumatta siitä, ovatko valtiot osapuolina kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevissa sopimuksissa. Kansainvälinen humanitaarinen oikeus soveltuu kaikissa aseellisen selkkauksen tilanteissa riippumatta siitä, mikä selkkausten alkusyy on. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden tarkoituksena on rajoittaa aseellisten selkkausten kielteisiä vaikutuksia ja minimoida niistä aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan aseellisen selkkauksen osapuolet eivät saa käyttää mitä tahansa sodankäyntimenetelmiä ja -välineitä.

Ottawan sopimus on yksi tärkeimmistä tavanomaisten aseiden valvontasopimuksista ja humanitaarisen aseriisun instrumenteista. Sen avulla täsmennetään ja toimeenpannaan

kansainvälisen humanitaarisen oikeuden yleisiä periaatteita ja pyritään vahvistamaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista sekä lievennetään aseellisista selkkauksista aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä. Ottawan sopimuksella on siten pyritty varmistamaan, että valtiot kunnioittavat olemassa olevia ja niitä jo velvoittavia kansainvälisen humanitaarisen oikeuden määräyksiä.

Jalkaväkimiinat ovat ongelmallisia kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja sen keskeisten periaatteiden kannalta, etenkin erotteluperiaatteen kannalta, koska jalkaväkimiinat eivät tee eroa siviiliin tai sotilaan välillä, vaan räjähtävät riippumatta siitä, kuka niiden päälle astuu. Tilastollisesti jalkaväkimiinoiden uhreista valtaosa on siviilejä (ks. tarkemmin jakso 1.7). Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan sotatoimia saa kohdistaa vain sotilaskohteisiin ja taistelijoihin, ei siviileihin tai siviilikohteisiin. Keskeinen on myös umpimähkäisen aseellisen toiminnan kieltäminen, joka kieltää käyttämästä sellaisia aseita tai sodankäyntimenetelmiä, joiden vaikutuksia ei kyetä riittävästi rajaamaan vain sallittuihin kohteisiin ja jotka vaikuttavat siten sekä sotilaskohteisiin että siviilihenkilöihin ja siviilikohteisiin erottelematta näitä toisistaan. Kansainvälisen humanitaarisen tapaoikeuden mukaan maamiinoja käytettäessä on huolehdittava erityisesti siitä, että niiden umpimähkäiset vaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden suhteellisuusperiaatteen mukaan sotatoimiin ei saa ryhtyä, jos niistä odotettavissa olevat vahingot siviileille tai siviilikohteille olisivat liiallisia aseellisella toiminnalla välittömästi saavutettavaan sotilaalliseen hyötyyn nähden. Tämän arvion tekeminen kunkin sotatoimen osalta edellyttää tapauskohtaista arviointia. Suhteellisuuden arvioinnissa merkitystä on valituilla sodankäyntimenetelmillä ja -välineillä. Kansainvälinen humanitaarinen oikeus kieltää myös sellaisten sodankäyntimenetelmien ja -välineiden käytön, jotka aiheuttavat liiallisia vammoja tai tarpeetonta kärsimystä. Sotatoimien yhteydessä on jatkuvasti huolehdittava siviiliväestön ja siviilikohteiden säästämisestä. Selkkauksen osapuolilla on myös velvoite ryhtyä kaikkiin käytettävissä oleviin varotoimiin, ml. sodankäyntimenetelmien ja -välineiden valinnassa minimoidakseen sotatoimista siviiliväestölle ja -kohteille aiheutuvaa vahinkoa. Martensin lausekkeena tunnetun periaatteen mukaisesti sodankäynnissä on lisäksi noudatettava inhimillisyyden periaatteita riippumatta siitä, onko olemassa sääntöperustaista kieltä. Nämä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden keskeiset periaatteet velvoittavat kaikkia aseellisten selkkauksen osapuolia selkkauksen luonteesta riippumatta.

Kansainvälinen humanitaarinen oikeus kieltää myös sellaisten sodankäyntimenetelmien ja -välineiden käytön, jotka on tarkoitettu aiheuttamaan tai joiden voidaan odottaa aiheuttavan laajaa, pitkäaikaista ja vakavaa vahinkoa luonnonympäristölle. Kansainvälisen humanitaarisen tapaoikeuden mukaisesti maamiinoja käyttäneen selkkauksen osapuolen on lisäksi aktiivisten vihollisuuksien päätyttyä poistettava maamiinat tai tehtävä ne muuten siviiliväestölle vaarattomiksi tai helpotettava niiden poistamista.

Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklassa määrätään, että tutkiessaan, kehittäessään, hankkiessaan tai ottaessaan käyttöön uusia aseita tai sodankäyntimenetelmiä on kukin korkea sopimuspuoli velvollinen tutkimaan, olisiko niiden käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa tämän pöytäkirjan tai muun kansainvälisen oikeuden asianomaista sopimuspuolta koskevan säännön mukaan kielletty.

Jalkaväkimiinoiden vastuullisesta käytöstä ei juurikaan ole raportoitu käytäntöä aseellisista selkkauksista viime vuosikymmeniltä. Artikla 36:n mukainen arvio kohdistuu juuri jalkaväkimiinoiden käyttöön, ei esim. niiden varastointiin. Arvion on tarkoitus edesauttaa sitä, että valtioiden asevoimat noudattavat sotatoimissaan kansainvälisiä velvoitteitaan uusia aseita,

sodankäyntivälineitä tai -menetelmiä käyttäessään. Artiklan sanamuodon mukaisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden lisäksi on otettava huomioon sopimuspuolta sitova kansainvälinen oikeus laajemmin. Artikla ei määrittele, millainen kansallisen arvointimenettelyn tulee olla. Kansallista menettelyä on selostettu tarkemmin jaksossa 9.

Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklaan liittyy läheisesti myös samaisen lisäpöytäkirjan 82 artikla asevoimien oikeudellisista neuvonantajista, jonka mukaisesti sopimuspuolet varmistavat aina, että käytettävissä on tarvittaessa oikeudellisia neuvonantajia, jotka voivat antaa neuvoja asianmukaisen tason sotilasjohdolle Geneven yleissopimusten ja kyseisen pöytäkirjan soveltamisesta sekä asevoimille aiheesta annettavista asianmukaisista ohjeista.

Velvollisuus noudattaa ja varmistaa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen ei ole riippuvainen vastavuoroisuudesta. Vakavimmat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset ovat sotarikoksia. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä kriminalisoidaan kattavasti erilaisia sotarikoksia ja tuomioistuimen toimivallan sisältö perustuu pitkälti vakiintuneeseen kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen. Vakavimpia kansainvälisiä rikoksia, mukaan lukien sotarikoksia, käsitellään myös kansallisissa tuomioistuimissa universaalitoimivallan nojalla.

Miinojen, kuten jalkaväkimiinojen, käyttöä rajoitetaan myös muilla instrumenteilla kuin Ottawan sopimuksella. Eräitä tavanomaisia aseita koskevan sopimus (CCW, Convention on Certain Conventional Weapons, SopS 64/1983) kieltää ja rajoittaa sellaisten tavanomaisten aseiden käyttöä, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä. Suomi on sopimuksen osapuoli ja on liittynyt sopimuksen kaikkiin viiteen pöytäkirjaan. Sopimuksen toinen muutettu pöytäkirja (SopS 91/1998) sisältää rajoituksia miinojen käyttöön, kuten miinojen havaitsemiseen ja miinoitettujen alueiden merkitsemiseen. Sopimuksen toinen pöytäkirja kieltää mm. havaitsemattomien miinojen käytön, eliniältään rajoittamattomien miinojen käytön ympärimerkityn alueen ulkopuolella sekä velvoittaa miinojen ja ansojen käyttäjän raivaamaan käyttämänsä aseet käyttötarpeen päättyessä. Suomi on ollut muutetun lisäpöytäkirjan jäsen sen hyväksymisestä lähtien ja muuttanut tuolloin jalkaväkimiinojen käytön menetelmiä ja sotilaskoulutusta sopimuksen velvoitteiden mukaisesti. Suomea sitovat jatkossakin, myös Ottawan sopimuksen irtisanomisen jälkeen, nämä velvoitteet. Muutetun II pöytäkirjan on hyväksynyt 107 maata.

Jalkaväkimiinojen mahdollista vientiä sääntelee laki puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012). Puolustustarvikkeen saa viedä Suomesta Euroopan talousalueen ulkopuolelle vain vientiin myönnetyllä luvalla ja Suomesta Euroopan talousalueelle vain siirtoon myönnetyllä tai julkaistulla luvalla. Luvan myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan, jossa on otettava huomioon sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytty Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta (2008/944/YUTP). Tämän lisäksi kansainvälinen asekauppasopimus (Arms Trade Treaty, ATT; SopS 98 ja 99/2014) on otettava huomioon lupaharkinnassa. Puolustusministeriön on lupa-asian sitä edellyttäessä selvitettävä erikseen ulkoministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 4 §:n mukaisesti Puolustusvoimien käyttämien sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

1.6 Sopimuksen merkitys humanitaarisen miinatoiminnan kannalta

Ottawan sopimukseen liittyy merkittävä kansainvälisen yhteistyön ja avun ulottuvuus, jonka edistämiseksi valtiot antavat kansainvälistä tukea. Sopimuksen mukaan sopimuspuolet antavat mahdollisuuksiensa mukaan apua mm. miinanraivaukseen, varastoitujen miinojen tuhoamiseen ja miinojen uhrien tukemiseen. Miinatoiminnan tuki ei ole kuitenkaan sidottu Ottawan sopimukseen, vaan myös Ottawan sopimuksen ulkopuoliset maat antavat tukea humanitaariselle miinatoiminnalle. Suomi on tukenut humanitaarista miinatoimintaa kaikkiaan noin 125 miljoonalla eurolla vuodesta 1991 lähtien. Tätä työtä on tehty pääasiassa ulkoministeriön rahoituksella, mutta myös Puolustusvoimien osaamista ja kalustoa on hyödynnetty käytännön työhön.

Humanitaarinen miinatoiminta on ihmishenkiä pelastavaa toimintaa, jonka avulla edistetään konfliktien jälkeistä jälleenrakennusta ja tuetaan turvallisuutta, vakautta ja kehitystä. Toiminnassa yhdistyvät vahvasti humanitaariset, kehityksen ja turvallisuuden näkökulmat sekä niiden leikkauspisteet. Miinanraivaus vaatii avunantajilta usein pitkäaikaista sitoutumista tukeen.

Vuosina 2021–2025 Suomen tuki humanitaariselle miinatoiminnalle on yhteensä noin 15 miljoonaa euroa. Rahoitus on kohdistettu hankkeisiin Afganistanissa, Somaliassa, Ukrainassa, Irakissa ja Syyriassa. Suomen tuki on ohjattu hauraille valtioille, joilla on vakava miinaongelma ja joissa Suomella on suurlähetystö tai muu intressi seurata maan kehitystä. Kohdemaissa korostuvat miinatoiminnan, laajempien turvallisuuskysymysten sekä Suomen muun toiminnan (ml. humanitaarinen ja kehitysyhteistyö) täydentävyydet. Humanitaarinen miinatoiminta on ollut keskeisessä roolissa mahdollistaakseen Suomen muun tuen alueiden vakauttamiselle.

Suomen humanitaarisen miinatoiminnan konseptin mukaisesti tuessa pyritään kokonaisuvaltaiseen lähestymistapaan. Tämä tarkoittaa sitä, että rahoitettavilla hankkeilla ja niiden muodostamalla kokonaisuudella pyritään tukemaan mahdollisimman laajasti miinatoiminnan eri toiminta-alueita: miinojen ja räjähteiden raivaus, ennaltaehkäisevä työ (riskikoulutus), uhrien avustaminen, ammusvarastojen tuhoaminen, vaikuttamistyö sekä paikallisten toimijoiden osaamisen ja suorituskykyjen kehittäminen.

Hankkeiden perimmäinen tarkoitus on vakautta luomalla vahvistaa yhteiskuntien toimintakykyä ja siten luoda edellytyksiä muille kehitystavoitteille. Niiden avulla mahdollistetaan raivattujen maiden palauttaminen tuottavaan käyttöön ml. ruoan tuotantoon, luodaan työpaikkoja ja vähennetään köyhyyttä sekä tuetaan naisten ja tyttöjen asemaa. Sukupuolinäkökulma on huomioitu Suomen hankkeissa kattavasti ja se pyritään valtavirtaistamaan kaikkeen miinatoimintaan. Humanitaarinen miinatoiminta täydentää Suomen muuta toimintaa kohdemaissa ja luo edellytyksiä muiden hankkeiden toimeenpanolle. Samalla hankkeet tukevat kokonaisuvaltaisesti Suomen tavoitteita useilla politiikkasektoreilla.

Suomen tuki on vuosina 2021–2025 kanavoitu YK:n miinatoimintakeskuksen (UNMAS), Geneven kansainvälisen humanitaarisen miinatoimintakeskuksen (GICHD), Suomen Punaisen Ristin/Punaisen Ristin kansainvälisen komitean (ICRC), HALO Trustin, Danish Refugee Council -järjestön ja Mines Advisory Groupin (MAG) kautta.

Suomi on tukenut miinanraivausta Ukrainassa Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen myös edellä esitettyä humanitaarisen miinatoiminnan rahoitusta laajemmin: maatalouselinkeinon palauttamista miinoitetuille alueille Maailman ruokaohjelman sekä YK:n ruoka- ja maatalousjärjestön kautta, miinanraivauskonehankkeita Naton CAP-rahaston kautta

(Comprehensive Assistance Package for Ukraine) sekä raivauspanssarivaunu- ja raivausvälineistölahjoituksia osana puolustustarvikeapua.

Irtisanoessaan Ottawan sopimuksen Suomen on tärkeää jatkaa tukea humanitaariselle miinatoiminnalle. Tukemalla humanitaarista miinatoimintaa Suomi voi osoittaa sopimuksen humanitaaristen päämäärien olevan sille edelleen keskeisiä. Vuosille 2026–2030 humanitaariseen miinatoimintaan on varattu alustavasti noin 15 miljoonaa euroa kehitysyhteistyövaroista.

1.7 Sopimuksen maailmanlaajuinen merkitys

Ottawan sopimuksella on 25 vuodessa saavutettu positiivisia tuloksia, etenkin jalkaväkimiinien uhrien määrän vähenemisessä, miinien tuhoamisessa, miinanraivauksessa ja miinien uhrien avustamisessa eri puolilla maailmaa. Sopimuksella on edesautettu rauhaa ja turvallisuutta sekä kestävä kehitystä.

Jalkaväkimiinat aiheuttavat edelleen laaja-alaisia ja pitkäaikaisia ongelmia monilla alueilla. Konfliktien maantieteellisestä jakautumisesta johtuen jalkaväkimiinien käytöstä aiheutuvat ongelmat kohdistuvat erityisesti kehittyviin maihin, mutta samanlaisia ongelmia liittyy niiden käyttöön myös kehittyneissä maissa.

Ottawan sopimuksen voimaantulon jälkeen jalkaväkimiinien aiheuttamien uhrien määrä on laskenut merkittävästi. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) arvioi 1990-luvulla, että jalkaväkimiinat vammauttivat ja tappoivat 24 000 henkilöä vuodessa. Vertailun vuoksi International Campaign to Ban Landmines -järjestön julkaiseman, miinatilannetta seuraavan *Landmine Monitor* -raportin mukaan vuonna 2023 vastaava luku oli 833 oli uhria. Tämäkin oli poikkeuksellisen paljon verrattuna tätä edeltäneen vuosikymmenen uhrimääriin. Uhrien lukumäärän kasvua viime vuosina selittää jalkaväkimiinien käyttö Myanmarissa ja Ukrainassa. Kaikkiaan miinien ja räjähteiden uhreja oli yli 5700 vuonna 2023, ja näistä valtaosa, 84 %, oli siviilejä.

Sopimuksen mukaisen jalkaväkimiinien tuhoamisen on saanut päätökseen 30 valtiota (ml. Suomi). Sopimuksen mukainen tuhoamistyö jatkuu 33 valtiossa. *Landmine Monitor* -raportin mukaan valtiollisista toimijoista Venäjä, Myanmar, Iran ja Pohjois-Korea käyttivät jalkaväkimiinoja vuonna 2023. Lisäksi ei-valtiolliset aseelliset ryhmittymät ovat käyttäneet miinoja ainakin Kolumbiassa, Intiassa, Myanmarissa, Pakistanissa ja Palestiinassa sekä Sahelin alueella.

Jalkaväkimiinien tuotanto on lähes lakannut. *Landmine Monitor* -raportin mukaan jalkaväkimiinoja kehittää tai tuottaa aktiivisesti muutama valtio: Venäjä, Myanmar, Iran, Etelä-Korea, Intia ja Pakistan. Tähän vaikuttaa Ottawan sopimuksen laaja maakate. Lisäksi jalkaväkimiinoista koitua mahdollinen mainehaitta on vähentänyt miinien tuotantoa.

Miinoitettujen alueiden raivaaminen aiheuttaa huomattavia taloudellisia kustannuksia. Miinat aiheuttavat pitkäaikaista haittaa alueen jälleenrakennukselle, kestävälle kehitykselle ja infrastruktuurille. Miinanraivaus luo turvallisuutta ja vakautta sekä mahdollistaa taloudellista ja sosiaalista kehitystä, esimerkiksi maatalouden harjoittamista alueilla, jotka on raivattu miinoista.

1.8 Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet

Jalkaväkimiinojen käytöllä on välitön yhteys Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Näitä ovat muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus eli Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS) (SopS 18 ja 19/1990; sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna SopS 71 ja 72/1994, SopS 85 ja 86/1998, SopS 8 ja 9/2005, SopS 6 ja 7/2005 sekä SopS 50 ja 51/2010), uudistettu Euroopan sosiaalisen peruskirja (SopS 78 ja 80/2002) sekä Yhdistyneiden kansakuntien puitteissa hyväksytyt keskeiset ihmisoikeussopimukset, kuten kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus) (SopS 7 ja 8/1976), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (TSS-sopimus) (SopS 6/1976), kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (SopS 67 ja 68/1986), lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991) ja sen valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (SopS 30 ja 31/2002) ja vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus (SopS 26 ja 27/2016). Nämä keskeiset ihmisoikeussopimukset velvoittavat valtiota paitsi pidättäytymään toimista, jotka vaarantavat yksilön oikeuksia, myös toteuttamaan aktiivisia toimenpiteitä suojellakseen sen lainkäyttöpiirissä olevaa väestöä tunnetuilta vaaroilta. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten toteuttaminen.

Kaikkiin YK:n ja Euroopan neuvoston (EN) keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin liittyy valtion sitoutuminen sopimusvelvoitteiden täytäntöönpanon kansainväliseen valvontaan. Valvontajärjestelmät ovat keskeinen osa sopimusvaltion velvollisuutta varmistaa oikeuksien toteutuminen käytännössä, ja niiden kautta muodostuu myös valtioita velvoittavaa oikeuskäytäntöä ja ohjaavaa tulkintakäytäntöä. Ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa valvotaan ensisijaisesti määräaikaishavainnointin kautta. Ottawan sopimuksen kannalta seuraava merkittävä Suomen määräaikaishavainnoinnin tarkastelu on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komiteassa elokuussa 2025. Euroopan ihmisoikeussopimuksen täytäntöönpanoa valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, jolla on toimivalta käsitellä yksilö- ja valtiovalituksia ja antaa vastaajavaltioita velvoittavia tuomioita ja päätöksiä. Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanoa valvotaan raportoinnin lisäksi järjestökantelumenettelyn avulla. YK:n ihmisoikeussopimuksiin liittyy myös yksilö- ja valtiovalitusmenettelyjä sekä komiteoiden aloitteesta tapahtuvia tutkintamenettelyjä.

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista valvotaan myös poikkeusoloissa, kuten aseellisissa selkkauksissa tai kansallisen turvallisuuden uhkatilanteissa. Poikkeusoloihin liittyvät poikkeamismahdollisuudet (esimerkiksi EIS 15 artikla ja KP-sopimus 4 artikla) ovat tarkoin rajattuja. Sopimusvalvontaelimet ovat johdonmukaisesti korostaneet, että myös poikkeusoloissa valtioiden on toteutettava kaikki mahdolliset toimet siviiliväestön suojeluun ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen liittyen. Tästä syystä mahdollisilla toimilla, jotka liittyvät jalkaväkimiinojen käyttöön, varastointiin tai hyväksyntään, voi olla vaikutuksia Suomen ihmisoikeusvelvoitteiden kansainväliseen arviointiin ja seurantaan myös kriisitilanteissa.

Useimmista ihmisoikeusvelvoitteista voidaan kuitenkin poikkeusoloissa tietyin edellytyksin poiketa, mutta joistakin ihmisoikeusvelvoitteista ei voida poiketa missään olosuhteissa (*non-derogable rights*). Jälkimmäisiä vahvemmin suojattuja oikeuksia ovat erityisesti oikeus elämään (EIS 2 artikla, KP-sopimuksen 6 artikla) sekä kidutuksen ja muun epäinhimillisen tai halventavan kohtelun taikka rangaistuksen kielto (EIS 3 artikla, KP-sopimuksen 7 artikla). Esimerkiksi EIS 15 (1) artikla sallii poikkeamisen yleissopimuksen mukaisista velvoitteista sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä vaatii edellyttäen kuitenkin, etteivät tällaiset toimet ole ristiriidassa valtion muiden kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteiden kanssa. EIS 15 (2) artiklan mukaan

valtiot eivät kuitenkaan voi poiketa 2 artiklasta, paitsi silloin kun on kysymys laillisista sotatoimista johtuvista kuolemantapauksista, eikä 3, 4 (1) ja 7 artiklasta.

Valtiolla on yleinen velvollisuus turvata väestönsä turvallisuus ja järjestää kansallinen puolustus oikeuden elämään ja turvallisuuteen suojelemiseksi. Kansainvälinen oikeus kuitenkin edellyttää, että keinot ovat suhteellisia ja tarkoituksenmukaisia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien (EIT) on katsonut, että jopa valtiollinen voimankäyttö, joka johtaa hengenmenetykseen, voi olla EIS:n vastainen, mikäli se ei täytä välttämättömyyden ja suhteellisuuden vaatimuksia.¹ EIT on todennut, että valtiolla on velvollisuus ryhtyä toimiin hengenmenetysten estämiseksi, kun viranomaiset ovat tietoisia konkreettisesta ja välittömästä vaarasta.²

EIT on valitusasioissa antamissaan tuomioissa käsitellyt valtioiden vastuuta myös jalkaväkimiinojen ja vastaavien aseiden aiheuttamissa siviiliuhissa erityisesti EIS 2 artiklan (oikeus elämään) osalta. EIT:n oikeuskäytäntö on vakiinnuttanut valtioiden positiivisen velvollisuuden ryhtyä konkreettisiin toimiin siviilien suojaamiseksi jalkaväkimiinojen aiheuttamilta vaaroilta.³ EIT:n oikeuskäytännön perusteella on selvää, että valtiolla on positiivinen velvoite suojella siviilejä jalkaväkimiinojen ja vastaavien erottelamattomien aseiden vaikutuksilta.⁴ Tämä koskee niin ennaltaehkäisyä (alueiden turvaaminen, aseiden käytön rajoittaminen, varoitusten antaminen) kuin seurausten hallintaa (uhrien auttaminen, tapahtumien tutkinta, vastuun toteuttaminen). EIS 2 artiklan ydin on suojelovelvoite: valtio vastaa ihmisten oikeudesta elämään myös silloin, kun uhka aiheutuu sodan jäänteistä tai konfliktin olosuhteista eikä suoraan valtion tarkoituksellisesta teosta. EIT on johdonmukaisesti edellyttänyt esimerkiksi jalkaväkimiinojen osalta konkreettisia toimia heti, kun viranomaiset tietävät siviilien olevan vaarassa. Oikeuskäytännön perusteella on katsottavissa, että viranomaisten on ainakin merkittävä ja eristettävä tiedossa olevat miina-alueet esimerkiksi aidoilla tai varoituskauhoilla sekä varoitettava kattavasti paikallista väestöä alueen miinariskistä. Olosuhteiden vaatiessa valtiolta saatetaan edellyttää myös aktiivisia toimia miinojen paikantamiseksi ja raivaamiseksi kyseiseltä alueelta. Jo pelkkä tieto vaarasta luo valtiolle positiivisen toimintavelvoitteen riippumatta siitä, kuka oli alun perin vastuussa miinojen asettamisesta. Harkintamarginaalin johdosta arvio riittävistä suojelutoimista voi vaihdella tapauskohtaisesti. Yleistulkintalinja on kuitenkin ollut selvä: jos suojatoimet ovat puutteellisia ja siviileille ennalta-arvattava vakava vaara toteutuu, valtio vastaa EIS 2 artiklan nojalla. Positiivinen velvollisuus ulottuu myös lainsäädäntöön ja hallintoon: valtiolla tulee olla asianmukainen lainsäädäntökehys asevoiman käyttöön sekä järjestelmät miinojen kartoittamiseksi ja poistamiseksi alueeltaan. Uhrien oikeudet korostuvat EIT:n oikeuskäytännössä. Kun onnettomuus tai isku on tapahtunut, valtion on huolehdittava sen tehokkaasta tutkinnasta ja syyllisten saattamisesta vastuuseen. Tämä ns. prosessuaalinen velvoite on olennainen osa oikeutta elämään suojelevan 2 artiklan takaamaa suojaa ja linkittyy myös EIS 13 artiklan vaatimukseen tehokkaasta oikeussuojakeinosta.

EIS 3 artiklaa (kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kielto) on sovellettu täydentävästi erityisesti uhrien omaisten kärsimyksen osalta tilanteissa, joissa valtio ei ole tunnustanut eikä tutkinut siviilien kuolemiin johtaneita tapahtumia asianmukaisesti.

¹ *McCann ja muut v. Yhdistynyt kuningaskunta* (nro 18984/91, 27.9.1995)

² *Osman v. Yhdistynyt kuningaskunta* (nro 87/1997/871/1083, 28.10.1998)

³ *Ks. Paşa ja Erkan Erol v. Turkki* (nro 51358/99, 12.12.2006), *Albekov ja muut v. Venäjä* (nro 68216/01, 9.10.2008), *Sarihan v. Turkki* (nro 55907/08, 6.12.2016)

⁴ *Ibid.* Katso lisäksi *Oruk v. Turkki* (no. 33647/04, 4.2.2014)

Tapauksissa, joissa uhri jää henkiin, mutta vammautuu vakavasti, valtion välinpitämättömyys avun antamisessa tai vaaran poistamisessa voisi periaatteessa nousta käsittelyyn myös EIS 3 artiklan kysymykseksi.

Vastaavasti KP-sopimuksen 6 artikla velvoittaa valtiota suojelemaan oikeutta elämään myös suhteessa yksityisten tahojen ja valtiollisten toimien aiheuttamiin uhkiin ja 7 artikla asettaa kidutuksen ja julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun ja rangaistuksen kiellon.

Jalkaväkimiinojen aiheuttamat vammat ovat usein vakavia ja pysyviä, ja niillä on pitkäaikaisia vaikutuksia uhrien toimintakykyyn. TSS-sopimuksen 12 artikla takaa oikeuden nauttia mahdollisimman hyvää ruumiillisesta ja henkisestä terveydestä. Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 13 (1) artikloissa säädetään oikeudesta terveyden suojeluun ja lääkinnälliseen apuun. Miinoitettu maasto estää turvallisen liikkumisen vaikuttaen yksilöiden oikeuteen liikkua vapaasti ja valita asuinpaikkansa (EIS 4. pöytäkirja 2 artikla, KP-sopimus 12 artikla). Lisäksi rajoitukset liikkumiseen voivat vaikuttaa omaisuuden suojan tosiasialliseen toteutumiseen (EIS 1 pöytäkirjan 1 artikla), oikeuteen nauttia yksityis- ja perhe-elämään liittyvää kunnioitusta (EIS 8 artikla, KP-sopimus 17 artikla) tai esimerkiksi estää pääsyn työhön ja kouluun (TSS-sopimus 6 ja 13 artikla).

Jalkaväkimiinojen käyttöönoton osalta tulee ottaa erityisesti huomioon vaikutukset haavoittuvassa asemassa oleviin väestöryhmiin, jotka tarvitsevat erityistä suojelua. TSS-sopimusta valvova YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea on korostanut valtioiden velvollisuutta suojella väestöä konflikteihin liittyvien aseiden vaikutuksilta erityisesti silloin, kun ne kohdistuvat haavoittuviin ryhmiin (yleiskommentti nro 14 (2000) oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyden tasoon (artikla 12), E/C.12/2000/4).

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 6 artikla takaa lapsen oikeuden elämään ja kehitykseen ja 24 artikla lapsen oikeuden terveyteen. Yleissopimuksen 38 artiklan mukaan valtioilla on velvoite kunnioittaa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisten siviiliväestön suojelua koskevien velvoitteiden mukaisesti valtiolla on velvollisuus ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimiin suojellakseen ja hoitaakseen lapsia, joihin aseellinen selkkäus vaikuttaa. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artikla edellyttää myös, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen edun arvioinnissa on otettava huomioon myös lapsen turvallisuus eli muun muassa lapsen oikeus loukkaantumiselta (19 artikla) sekä suojautuminen aseellisilta konflikteilta (yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen edun ensisijaisuudesta, CRC/C/GC/14).

Lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehty lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja edellyttää valtiolta kaikkia mahdollisia toimia lasten altistumisen ehkäisemiseksi aseellisten konfliktien vaikutuksille. YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että aseiden, kuten jalkaväkimiinojen, aiheuttamat pitkäaikaiset seuraukset voivat loukata vakavasti lapsen oikeutta elämään, terveyteen ja kehitykseen (yleiskommentti nro 17 (2013) lapsen oikeudesta lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, harrastustoimintaan, kulttuurielämään ja taiteeseen, CRC/C/GC/17).

Vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen 11 artikla velvoittaa valtiota ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimiin, kansainväliseen oikeuteen perustuvien velvoitteidensa mukaisesti, mukaan lukien kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeuksia koskeva

kansainvälinen oikeus, toteuttaakseen vammaisten henkilöiden oikeutta suojeluun ja turvallisuuteen vaaratilanteissa, mukaan lukien aseelliset selkkaukset ja humanitaariset hätätilat.

Vaikka miehet ja pojat muodostavat suurimman osan maamiinojen uhreista, globaalilla tasolla naiset ja tytöt kohtaavat erityisiä haasteita kärsien miinojen välillisistä vaikutuksista (ks. jakso 4.9). Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea ei ole käsitellyt nimenomaan maamiinoja tai niiden vaikutuksia tulkintakäytännössään, mutta se on käsitellyt laajemmin naisten oikeuksia konfliktien ehkäisyssä, konflikteissa ja niiden jälkeisissä tilanteissa muun muassa yleissuosituksessaan nro 30 (CEDAW/C/GC/30) korostaen valtion velvollisuutta suojella naisia ja tyttöjä aseellisten konfliktien aikana ja niiden jälkeen. Tämä sisältää muun muassa turvallisuuden takaamisen, terveydenhuollon saatavuuden ja osallistumisen päätöksentekoon.

Suomi on Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (SopS 1 ja 2/1998) osapuolena sitoutunut turvaamaan vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuden elää omassa kulttuuriympäristössään ja ylläpitää kieltään, elämäntapaansa ja perinteitään. Mahdollinen paluu jalkaväkimmiinojen käyttöön, varastointiin tai sijoittamiseen voi vaikuttaa myös niihin alueisiin, joilla asuu saamelaiseen alkuperäiskansaan kuuluvia henkilöitä. Näillä alueilla harjoitetaan perinteisiä elinkeinoja, kuten poronhoitoa, kalastusta ja metsästystä, jotka perustuvat esteettömään liikkumiseen luonnonympäristössä. Miinojen käyttö saattaa rajoittaa tätä liikkumista sekä lisätä vaaroja ihmisille ja eläimille, mikä voi heikentää puiteyleissopimuksen 5 artiklassa (olosuhteet kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä identiteetin säilyttämiseen) ja 15 artikloissa (osallistumiselle kulttuuri-, yhteiskunta- ja talouselämään) turvattuja oikeuksia. Vastaavat ihmisoikeuskysymykset voisivat nousta esille myös KP-sopimuksen (27 artikla) ja lapsen oikeuksien sopimuksen (30 artikla) nojalla.

1.9 Suomen turvallisuusympäristön heikentyminen

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö on heikentynyt perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Venäjä on aggressiivisilla ja kansainvälisen oikeuden vastaisilla sotatoimillaan horjuttanut kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ja vaarantanut rauhan ja vakauden euroatlanttisella alueella. Laajamittainen ja pitkäkestoinen sodankäynti on palannut Eurooppaan. Sodan laajenemisen riskiä ei voida sulkea pois (VNS 9/2024 vp).

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Venäjän helmikuussa 2022 aloittama laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on jatkumoa niille aggressiivisille toimille, jotka Venäjä käynnisti Georgiassa vuonna 2008 sekä Krimillä ja Itä-Ukrainassa vuonna 2014. Hyökkäys Ukrainaan ja epävakauttava toiminta EU:n itäisessä naapurustossa ilmentää pitkäaikaista kehitystä, jossa suurvalta-asemansa vahvistamista ja etupiirijakoa tavoitteleva Venäjä pyrkii kasvattamaan vaikutusvaltaansa. Venäjä on osoittanut, ettei se kunnioita valtioiden suvereniteettia tai alueellista koskemattomuutta, ja se on räikeästi loukannut YK:n peruskirjaa sekä rikkonut eurooppalaista sopimuspohjaista turvallisuusjärjestystä (VNS 3/2024 vp). Selonteossa lähdetään edelleen siitä, että uhkaa Venäjän sotatoimien laajentumisesta Ukrainan ulkopuolelle ei voi poissulkea. Nopeaa kehitystä parempaan ei ole odotettavissa, vaikka aktiiviset sotatoimet Ukrainassa päättyisivätkin.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä globaalien valtasuhteiden muutos muovaavat monin tavoin ja pitkäkestoisesti Euroopan ja Suomen toimintaympäristöä. Naton pelotteen ja

puolustuksen merkitys sekä liittokunnan rooli jäsenvaltioidensa turvallisuuden takaajana on korostunut. Nato-jäsenyys ankkuroi Suomen eurooppalaiseen ja transatlanttiseen turvallisuusyhteisöön. Suomen vahva puolustus- ja kriisinsietokyky vahvistavat koko liittokuntaa. Nato-jäsenyys on korottanut kynnystä sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan ja Suomi on Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä. Suomi osallistuu täysipainoisesti pelotteen ja puolustuksen kehittämiseen ja ylläpitoon. Nato varautuu siihen, että Venäjä on jatkossakin valmis käyttämään sotilaallista voimaa Euroopassa. Naton toimintaa ohjaavan strategisen konseptin mukaan Venäjä on merkittävin suora uhka euroatlanttiselle turvallisuudelle ja euroatlanttisen alueen rauhalle ja vakaudelle. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa oli käännekohta, jonka seurauksena sotilaallisen puolustuskyvyn vahvistaminen ja resursointi palasivat Euroopan valtioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskiöön. Pelotteen ja puolustuksen kehittäminen edellyttää myös poliittista tahtoa, sillä vahvistaminen vaatii päätöksiä muun muassa joukkojen, suorituskykyjen, investointien ja innovaatioiden osalta. Yhdysvallat korostaa Euroopan maiden kasvavaa vastuuta oman mantereen turvallisuudesta. Myös Natossa korostuu paine lisätä vastuunkantoa turvallisuudesta. Puolustusmenoja koskevaa tavoitetasoa on tarkoitus nostaa Naton Haagin huippukokouksessa kesäkuussa 2025.

Suomen Nato-jäsenyys ei vähennä tai poista tarvetta ylläpitää vahvaa kansallista puolustuskykyä. Naton strategisen konseptin (2022) mukaisesti liittokunnan ydintehtävät ovat pelote ja puolustus, kriisinehkäisy ja -hallinta sekä yhteistyövarainen turvallisuus. Osana yhteisen puolustuksen velvoitteita Nato asettaa Suomelle vaatimuksen ylläpitää vahvaa kansallista puolustuskykyä. Valtioneuvoston puolustusselonteon (VNS 9/2024 vp) mukaisesti Suomi on Naton ulkorajavaltio, joka sijaitsee sotilasstrategisesti merkittävällä alueella osana sekä Itämeren aluetta että arktista aluetta. Tästä johtuen Suomella on oltava jatkuva kyky vastata laaja-alaiseen vaikuttamiseen, pitkäkestoiseen sotilaalliseen painostukseen sekä vuosia kestävään laajamittaiseen sodankäyntiin kansallisin voimavaroin ja osana Natoa. Suomen Nato-jäsenyys ei siis vähennä tai poista tarvetta ylläpitää vahvaa kansallista puolustusta. Suomi päättää myös edelleen itse sotilaallisen maanpuolustuksen toteuttamisperiaatteista. Taistelut on joka tapauksessa varauduttava aloittamaan kansallisin voimavaroin.

Muutos Suomen puolustuksen toimintaympäristössä ja laajamittaisen sodan todennäköisyyden kasvaminen on nähtävissä selvästi valtioneuvoston selonteissa, jotka on laadittu sen jälkeen, kun Suomi liittyi Ottawan sopimukseen (VNS 6/2012 vp, VNS 3/2017 vp, VNS 8/2021 vp, VNS 8/2022 vp, VNS 9/2024 vp).

Turvallisuusympäristön kehittyessä myönteisempään suuntaan ja poliittisten linjausten mukaisesti Suomella on mahdollisuus tarkastella Ottawan sopimukseen uudelleenliittymistä ja siitä aiheutuvia vaikutuksia. Sopimukseen liittyminen tapahtuisi perustuslain 8 luvun mukaisesti ja selontekomenettelyä hyödyntäen vastaavasti kuin meneteltiin Suomen liittyessä sopimukseen vuonna 2012.

2 Asian valmistelu

Puolustusvoimissa käynnistettiin puolustusministerin toimeksiannosta kesällä 2024 selvitys Suomen puolustuksen suorituskykyjen kehittämisestä suhteessa toimintaympäristön muutokseen. Osana kyseistä toimeksiantoa Puolustusvoimien tuli tarkastella kokonaisuutta myös jalkaväkimiinojen osalta. Puolustusministeriö täydensi toimeksiantoa syksyllä 2024. Toimeksiannossa pyydettiin tarkastelemaan laaja-alaisesti tarvetta, käytötapoja ja mahdollisuuksia täydentää Puolustusvoimien suorituskykyä jalkaväen torjuntaan tarkoitetuilla asejärjestelmillä, huomioiden toimintaympäristön muutos, Puolustusvoimien olemassa olevat suorituskyvyt, opit Ukrainan sodasta sekä teknologinen kehitys. Selvityksessä tuli huomioida

myös mahdollisuudet valmistaa kyseisiä ratkaisuja kotimaassa sekä kansainvälisen oikeuden velvoitteet. Selvityksen lopputuloksena Puolustusvoimat arvioi jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen olevan tarpeellinen lisä Puolustusvoimien suorituskyyvyn kehittämiseen.

Puolustusvoimien laatima suorituskyyky selvitys on salassa pidettävä julkisuuslain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla, sillä selvitys sisältää Puolustusvoimista tietoja, joiden luovuttaminen voisi vahingoittaa tai vaarantaa maanpuolustuksen etua. Puolustusvoimien selvityksen ei salassa pidettävät osuudet on kuvattu julkisessa muistiossa, joka on tutustuttavissa puolustusministeriön nettisivuilla⁵. Esityksen jaksossa 4.2 on myös avattu muistion sisältöä.

Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous (TP-UTVA) keskustelivat 13.12.2024 puolustushallinnon selvityksestä, joka koskee Puolustusvoimien suorituskyykyjen täydentämistä. TP-UTVA:ssa todettiin, että osana selvitystä tarkastellaan jalkaväkimiinajärjestelmän merkitystä puolustuksen tarpeiden ja nykypäivän uhkakuvien näkökulmasta ja että selvityksen rinnalla laaditaan ulkoministeriön johdolla ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeva arvio.

Valtioneuvoston 19.12.2024 julkaistussa puolustusselonteossa todettiin, että puolustushallinnossa selvitetään, osana turvallisuusympäristön ja suorituskyykyjen kehityksen tarkastelua ja pitkän aikavälin kehittämistyötä, jalkaväkimiinajärjestelmän käytön tarvetta ja pelotevaikutusta Suomen olosuhteissa, ja että tarkastelussa otetaan huomioon havainnot Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa, teknologinen kehitys sekä Puolustusvoimien nykyiset suorituskyyvyt.

Puolustusvoimien selvityksen sekä puolustusministeriön puolustuspoliittisen kokonaisarvion ja ulkoministeriön ulko- ja turvallisuuspoliittisen arvion perusteella puolustus- ja ulkoministeriöt päätyivät esittämään valmistelujen käynnistämistä Ottawan sopimuksen irtisanomiseksi.

Pääministeri keskusteli asiasta eduskuntapuolueiden ja -ryhmien puheenjohtajien kanssa ja hallitus neuvotteli asiasta 1.4.2025. TP-UTVA linjasi myöhemmin samana päivänä, että Suomi käynnistää valmistelut jalkaväkimiinajärjestelmän käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen irtisanomiseksi.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle annettiin tietoja asiasta perustuslain 47 ja 97 §:n mukaisesti (9.4.2025, UTP 21/2025 vp ja 11.4.2025 UTP 22/2025 vp). Lisäksi valiokunnat kuulivat asiantuntijoita.

Ottawan sopimuksen irtisanomisesta on tehty myös kansalaisaloitteita. Eduskuntaan jätettiin 6.12.2024 kansalaisaloite Suomen irtautumiseksi Ottawan sopimuksesta (KAA 8/2024 vp). Kyseessä oli ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä, jonka tarkoituksena oli kannustaa eduskuntaa käynnistämään tarvittavat lainsäädännölliset valmistelut Suomen irtaantumisesta Ottawan sopimuksesta. Aloite raukesi 11.2.2025. Eduskunta hyväksyi tuolloin puhemiehen esittämän menettelyn, jonka mukaisesti aloitetta ei otettu käsittelyyn. Perusteluna oli, ettei kansalaisaloite voi koskea suoraan kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja niiden irtisanomista. Eduskunta käsitteli kansalaisaloitetta sopimuksesta irtautumiseksi myös edellisellä vaalikaudella. Tällöin ulkoasiainvaliokunta käsitteli kansalaisaloitteen KAA 4/2022 vp 16.2.2023 ja katsoi, ettei asian johdosta ryhdytä enempään toimenpiteisiin, sillä

⁵

https://www.defmin.fi/files/6205/Puolustusministerion_muistio_Puolustusvoimien_suorituskyykyjen_taydentamisesta_jalkavakimiinoilla.pdf

[k]ansainvälisen sopimuksen hyväksymisen tai irtisanomisen osalta ei ole kysymys lain säätämisestä. Siten Ottawan miinankielto­sopimuksesta irtautumista koskeva kansalaisaloite ei ole perustuslain 53 §:n 3 mom. ja kansalaisaloitelain 4 §:n 1 mom. mukainen (UaVP 116/2022 vp). Kansanedustajat ovat tehneet asiasta myös toimenpideoitteita.

Ulkoministeriö asetti 7.4.2025 työryhmän valmistelemaan hallituksen esityksen Ottawan sopimuksen irtisanomiseksi TP-UTVA:n 1.4.2025 tekemän linjauksen johdosta. Työryhmään kuuluivat ulkoministeriön, puolustusministeriön ja Puolustusvoimien edustajat. Työryhmä kokoontui yhteensä 4 kertaa. Työryhmä sai työnsä valmiiksi 20.5.2025.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi irtisanoo jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä Oslossa 18 päivänä syyskuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen. Samalla esitetään, että eduskunta hyväksyisi Ottawan sopimuksen voimaansaattamislain kumoamisen sekä irtisanomisesta aiheutuvat muutokset rikoslakiin, pakkokeinolakiin sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin.

Ottawan sopimuksen 20 artikla edellyttää, että sopimuspuolen on irtisanoessaan sopimus annettava irtisanomiskirjassa tyhjentävä selvitys irtisanomisen syistä. Esityksessä ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi irtisanomisen syyt, jotka ovat sisällytettynä hallituksen esityksen ponteen seuraavasti:

”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Näiden päämäärien turvaamiseksi heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ja voidakseen tarvittaessa vastata pitkäkestoiseen ja laajamittaiseen sodankäyntiin Suomen on kyettävä kehittämään puolustuksensa suorituskykyjä. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen puolustuksen keinovalikoimaan.”

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvat vaikutukset koskevat erityisesti vaikutuksia kansalliseen puolustukseen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. On huomioitava, että jalkaväkimiinojen palauttamisella osaksi Suomen asejärjestelmää olisi kuitenkin myös muita vaikutuksia, joita on käsitelty tiiviisti osana tätä jaksoa.

4.2 Vaikutukset kansalliseen puolustukseen

Ottawan sopimukseen liittymistä selvitettäessä Puolustusvoimat ei suosittanut jalkaväkimiinoista luopumista. Puolustusvoimat on Ottawan sopimukseen liittymisen valmisteluiden yhteydessä tehdyissä selvityksissä, sekä viimeisimmässä 2024–2025 aikana valmistellussa selvityksessään yksiselitteisesti tunnistanut jalkaväkimiinajärjestelmän sotilaalliset hyödyt ja jalkaväkimiinojen soveltumisen asevelvollisuuteen perustuvaan puolustusjärjestelmäämme. Vallitseva sotilaallinen uhka sisältää laajamittaisen hyökkäyksen mahdollisuuden. Se edellyttää Puolustusvoimilta kykyä torjua vihollisen hyökkäys kansallisesti ja osana liittokuntaa sekä jatkaa puolustustaistelua pitkäkestoisesti.

Ottawan sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen osaksi Puolustusvoimien keinovalikoimaa. Sopimuksen irtisanomisen myötä Suomen puolustuksellinen liikkumatila laajenee. Jalkaväkimiinojen sotilaallinen merkitys ja käyttöperiaatteet osana puolustusjärjestelmää olisivat nykypäivänä pääpiirtein samat kuin ennen Ottawan sopimukseen liittymistä, kuten jaksossa 1.2 on kuvattu. Jalkaväkimiinat olivat ennen Ottawan sopimukseen voimaantuloa osa nykyisinkin olemassa olevaa suluttamisjärjestelmää panssarimiinojen, tähyspanosten, hävitteiden ja esteiden ohella.

Suluttaminen ja miinojen käyttö on osa puolustuksen kokonaisuutta. Jalkaväkimiinoja varauduttiin käyttämään monipuolisesti eri käyttötarkoituksiin, muun muassa vaikeuttamaan panssarimiinojen ja panosten raivaamista, aiheuttamaan viholliselle tappiota, estämään alueiden ja rakennusten käyttö, suojaamaan vartioitavia alueita, valvomaan katvealueita, hidastamaan vihollisen liikettä, sissitoimintaan sekä tuottamaan epävarmuutta, stressiä ja pelkoa viholliselle (miinakauhu). Miina-ase, jalkaväkimiinat mukaan lukien, soveltuu hyvin käytettäväksi suomalaisessa toimintaympäristössä ja Puolustusvoimien taistelutapaan. Vaikeakulkuinen maasto, harva tiestö ja vähäinen asutus lisäävät miina-aseen tehoa. Lisäksi asejärjestelmä soveltuu helppokäyttöisyytensä puolesta hyvin varusmiesten ja reserviläisten kouluttamiseen ja käyttöön.

Sotilaallisen arvion perusteella jalkaväkimiinat ovat tehokas ase edelleen nykypäivän taistelulentäälläkin. Arviota tukee Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa saadut tiedot ja Venäjän asevoimien taktiikan ja joukkorakenteiden kehittyminen. Venäjän hyökkäyssodasta on havaittavissa, että jos mekanisoiduilla joukoilla toteuttava nopea strategisen iskun kaltainen hyökkäys ei tuota tulosta, niin laajamittainen hyökkäys ja runsas jalkaväen käyttö kuuluvat Venäjän sodankäyntitapaan.

Runsaalla panssarimiinojen ja jalkaväkimiinojen käytöllä, yhdessä esteiden ja linnoitteiden kanssa, on Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainassa kyetty luomaan vahvoja puolustuslinjoja, joiden läpäiseminen on ollut erittäin vaikeaa. Panssarimiinat, ja Venäjän osalta myös jalkaväkimiinat, ovat olleet Ukrainassa osa sodankäyntiä, ja miinoja on käytetty erittäin suurilukuisesti. Jalkaväkimiinat ovat aiheuttaneet Ukrainassa runsaasti sotilaallisia tappiota ja vaikeuttaneet joukkojen toimintaa.

Ukrainassa molemmat sodan osapuolet ovat käyttäneet ja kehittäneet hyvin erityyppisiä asejärjestelmiä, lähtien yksinkertaisista toisen maailmasodan aikaisista aseista, aina uusiin korkean teknologian järjestelmiin, kuten miehittämättömät vaikuttamiskykyiset ilma-alukset tai kalliit ohjuspuolustusjärjestelmät. Pitkäkestoisessa ja laajamittaisessa kulutussodankäynnissä joudutaan käyttämään kaikkia saatavissa olevia asejärjestelmiä.

Suomen puolustusjärjestelmä on kerroksellinen ja muodostuu erityyppisistä asejärjestelmistä. Jalkaväkimiinajärjestelmä olisi palauttamisensa jälkeen osasuorituskyky puolustusjärjestelmäkokonaisuudessa. Erityyppisiä suorituskykyjä ja asejärjestelmiä kehitetään jatkuvasti. Ne eivät ole jalkaväkimiinoja korvaavia vaan rinnakkaisia järjestelmiä. Korkean teknologian aseistuksen lisäksi tarvitaan yksinkertaisia ja massamaisia asejärjestelmiä, kuten esimerkiksi jalkaväkimiinat. Huomattava on, että myös jalkaväkimiinat voivat sisältää erityyppisiä teknologisia ominaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi itseneutralisoituminen, kaukolevittämismahdollisuus, etähallittavuus sekä erilaiset sensorit ja sytyttimet. Jos Suomi hankkii jalkaväkimiinoja, niiden laatu, ominaisuudet ja määrä määrittellään erikseen osana hankintaprosessia.

Huomioiden turvallisuuspoliittisen tilanteen kehitys, jalkaväkimiinajärjestelmän merkitys suorituskykyä korostuu, sillä se on harvoja asejärjestelmiä, jotka kyetään luomaan ja ottamaan käyttöön suhteellisen nopeasti.

Jalkaväkimiina on yksinkertainen ase, jolla on mahdollista tehokkaasti täydentää Puolustusvoimien muita suorituskykyjä osana Suomelta edellytettävä kykyä pitkäkestoiseen sodankäyntiin kansallisin voimavaroin ja osana Natoa. Jalkaväkimiinoilla on useita käyttötarkoituksia, eikä niitä voida täysin korvata muilla järjestelmillä. Jalkaväkimiinat Puolustusvoimien käytössä vaikeuttavat vihollisen mahdollisuutta saavuttaa tavoitteitaan ja vahvistavat Suomen puolustusta. Normaalioloissa miinat on varastoitu, tiettyä koulutus- ja harjoitustoimintaa lukuun ottamatta. Jalkaväkimiinojen käyttöä koulutetaan ja harjoitellaan pääasiassa harjoitusvälineillä.

Jalkaväkimiinojen uudelleenkäyttöönotto Puolustusvoimissa edellyttäisi niiden hankkimista ja liittämistä muuhun puolustusjärjestelmään mm. käyttöperiaatteiden, koulutuksen ja logistiikan osalta. Koska Puolustusvoimilla on olemassa panssarimiinoin perustuva suluttamisjärjestelmä ja malli jalkaväkimiinojen käytöstä ennen Ottawan sopimukseen liittymistä, olisi jalkaväkimiinojen integroiminen osaksi käytössä olevaa järjestelmää suhteellisen yksinkertaista.

Käyttöperiaatteiden määrittelyssä, Puolustusvoimien omassa normiohjauksessa ja koulutuksessa tulee erityisesti varmistaa jalkaväkimiinojen käytöstä mahdollisesti siviiliväestölle, ympäristölle ja omille sotilasjoukoille aiheutuvien haitallisten vaikutusten ehkäisy ja minimointi. Jalkaväkimiinojen koulutus asevelvollisille ja palkatulle sotilashenkilöstölle toteutetaan erillisen suunnitelman mukaan. Jalkaväkimiinojen asentamisen, raivaamisen ja miinoitteiden rakentamisen koulutuksen lisäksi kaikille joukoille koulutettava aihe on toiminta miinojen ja räjähtämättömien ampumatarvikkeiden vaikutuspiirissä taistelukentällä.

Puolustusvoimien osalta jalkaväkimiinasuorituskyvyn kehittämiseen ja käyttöön sekä niiden haitallisten vaikutusten ehkäisemiseen vaikuttavat yleiset sodan oikeussäännöt ja erityisesti CCW-sopimus ja sen II muutettu pöytäkirja. Pöytäkirja sisältää oikeudellisesti sitovia rajoituksia ja vaatimuksia mm. jalkaväkimiinojen käytölle, käyttökohteille, teknisille ominaisuuksille, merkitsemiselle, dokumentoinnille ja tiedottamiselle. Suomi toimi CCW-sopimuksen mukaisesti jo ennen Ottawan sopimukseen liittymistä ja jalkaväkimiinojen täyskieltoa.

Jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen valmistelun yhteydessä huomioidaan Suomen jalkaväkimiinojen käytön vaikutukset osana liittolaisten välistä yhteistoiminnan suunnittelua ja toteutusta, ml. voimankäyttö säännöt.

4.3 Ulko- ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset

On ennakoitavissa, että sopimuksen irtisanomisesta seuraa Suomen puolustuksellisen liikkumatilan laajentumisen lisäksi myös kielteisiä vaikutuksia. Vaikutukset liittyvät paitsi suoraan Ottawan sopimukseen, myös laajemmin humanitaariseen oikeuteen, asevalvontaan ja kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sekä Suomen maineeseen asevalvonnan saralla.

Ennen hallituksen ilmoitusta Suomeen kohdistui vaikuttamista sopimuksessa pysymisen puolesta. Hallituksen päätöksen jälkeen moni valtio, ml. liittolaiset, on osoittanut sille ymmärrystä. Useat valtiot ja kansainväliset järjestöt pitävät kuitenkin sopimuksen irtisanomista valitettavana.

Suomen päätös sopimuksen irtisanomisesta voi vaikuttaa osaltaan haitallisesti sopimuksen toimeenpanoon ja sen saamiseen universaaliksi. Suomen irtisanomisella voi olla vaikutuksia myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioitukseen laajemmin. Vaikutusten näkökulmasta on merkityksellistä, että kansainvälinen humanitaarinen oikeus paitsi velvoittaa myös suojaa Suomea. Sopimuksen irtisanomisella voi olla vaikutusta myös Suomen profiiliin ja vaikuttamismahdollisuuksiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden puolustajana ja vammaisinklusion edistäjänä. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan konfliktitilanteissa erityisen huomion kohteena on kansainvälisen humanitaarisen oikeuden edistäminen, minkä vuoksi sopimuksen irtisanomista voidaan pitää myös ristiriitaisena signaalina.

Sopimuksen irtisanominen ei ole Suomen johdonmukaisen asevalvontalinjan mukaista. Tämän johdosta riskinä on, että Suomen kaltaisen, asevalvonnan alalla aktiivisen maan irtisanoutuminen sopimuksesta voi madaltaa muiden valtioiden kynnystä irtautua asevalvontasopimuksista.

Humanitaarisen oikeuden sopimuksen irtisanominen on erittäin poikkeuksellinen toimi, joka saattaa heijastua kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään laajemminkin. Aiempiä esimerkkejä humanitaarisen oikeuden sopimuksista irtisanomisesta on vain Liettuan kansainvälisen rypäleasosopimuksen irtisanominen. Irtisanominen on negatiivinen signaali tilanteessa, jossa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää haastetaan ja valikoivaa suhtautumistapaa kansainvälisiin velvoitteisiin kritisoidaan. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaisesti Suomelle pienenä yhteistyöstä riippuvaisena maana on keskeistä, että kansainvälinen järjestys pohjautuu sääntöihin, ei voimankäyttöön.

EU:n pitkäaikaisen linjaan sopimuksen tukemisessa aiheutuu muutoksia tilanteessa, jossa osa EU-valtioista irtisanoisi sopimuksen. EU on sopinut yhteisestä toiminnasta jalkaväkimiinojen osalta vuonna 1997 neuvoston päätöksellä (97/817/YUTP). Päätöksen mukaisesti jäsenvaltiot sitoutuivat pidättäytymään jalkaväkimiinojen tuotannosta ja siirroista ja toteuttamaan tarvittavat oikeudelliset toimet näiden toimien täytäntöönpanemiseksi. Lisäksi EU:ssa on hyväksytty tämän jälkeen useita neuvoston päätöksiä ja päätelmiä sopimuksen tukemiseksi. EU on pyrkinyt tukemaan sopimusta ja tuominut kaiken jalkaväkimiinojen käytön. Se on tukenut humanitaarista miinatoimintaa (tuki miinojenraivaukselle, miinavarastojen tuhoamiselle, uhrien auttamiselle), sopimuksen maakatteen laajentamista eli universalisaatiota ja sopimuspuolten työtä sopimuksen täysimääräiseksi täytäntöönpanemiseksi. EU on myös tukenut sopimuksen toimeenpanoa rahallisesti YUTP-budjetista.

EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmansien maiden kanssa tekemiin puitesopimuksiin, assosiaatiosopimuksiin ja yhteistyösopimuksiin pyritään sisällyttämään ns. poliittiset standardilausekkeet, joihin kuuluu myös määräyksiä asevalvonnasta. Poliittisia standardilausekkeita ovat a) olennaiseksi osaksi määriteltynä ihmis- ja perusoikeuksia koskeva lauseke (HR) ja b) joukkotuhoaseita koskeva määräys (WMD) sekä c) pien- ja kevytaseita koskeva määräys (SALW), d) kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva määräys (ICC) ja e) terrorismin vastustamista koskeva määräys (CT). SALW-määräys on yleensä muotoiltu siten, että siinä todetaan osapuolten tunnustavan pienaseista ja kevyistä aseista sekä niissä käytettävistä ampumatarvikkeista aiheutuvan vakavan uhan kansainväliselle turvallisuudelle ja rauhalle, vahvistavat sitoumuksensa noudattaa pienaseiden laittoman kaupan torjuntaa koskevia kansainvälisiä sitoumuksiaan sekä sitoutuvat tekemään yhteistyötä pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan torjunnassa. Tähän mennessä kolmeen sopimukseen on sisällytetty SALW-määräyksen yhteyteen määräyksiä yhteistyöstä myös miinojen vastaisessa toiminnassa. Esimerkiksi Keski-Amerikan kanssa tehdyssä assosiaatiosopimuksessa (SopS 45 ja 46/2024) on myös nimenomainen määräys, jossa on todettu osapuolten edistävän Ottawan sopimuksen

täysimääräistä täytäntöönpanoa ja yleismaailmallista soveltamista: ”Osapuolet edistävät erityisesti jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämistä ja niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen ja eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen (CCW sopimus) ja sen pöytäkirjojen täysimääräistä täytäntöönpanoa ja yleismaailmallista soveltamista.” Ottawan sopimuksen irtisanominen Suomen taholta ei edellytä tavoitteellisten SALW-lausekkeiden muuttamista.

EU:n tuleva politiikka liittyen em. kaltaisiin sopimuslausekkeisiin jää määriteltäväksi EU-keskusteluissa, sillä keskustelut EU:n tulevasta politiikasta liittyen Ottawan sopimukseen ovat kesken. Jatkossa tilanteessa, jossa useampi EU-valtio ei ole Ottawan sopimuksen osapuoli, tulee uudelleen harkittavaksi Ottawan sopimukseen viittaavien lausekkeiden sisällyttäminen EU:n ja kolmansien maiden välisiin sopimuksiin.

EU:n politiikka jää tarkemmin määriteltäväksi uudessa tilanteessa, jossa jatkossa osa EU-valtioista ei ole sopimuksen osapuolia. Suomi suhtautuu sopimukseen jatkossakin rakentavasti niin, että Suomen sopimuksen irtisanominen ei estä EU:n tekemää työtä sopimuksen vahvistamiseksi. Suomen tuki sille, että EU tukee humanitaarista miinatoimintaa ja sopimuspuolten työtä sopimuksen täysimääräiseksi täytäntöönpanemiseksi, on jatkossakin perusteltua. EU:n politiikan uskottavuus edistää sopimuksen maakatteen laajentamista uusiin maihin heikkenee tilanteessa, jossa useampi EU-valtio valmistelee sopimuksen irtisanomista. Samaan aikaan on kuitenkin muita, ylempänäkin esiteltyjä sopimusta edistäviä toimia, joita EU voi jatkaa. Näin ollen EU:n politiikka ei muutu kaikilta osin, vaikka useampi EU-valtio eroaisi Ottawan sopimuksesta.

Nato ei ole osallistunut kovin aktiivisesti Ottawan sopimuksen toimeenpanoon, koska liittolaisilla ei ole siihen yhteistä kantaa Yhdysvaltojen ollessa sopimuksen ulkopuolella.

4.4 Taloudelliset vaikutukset

Ottawan sopimuksen irtisanomisesta itsestään ei suoraan seuraa lisämääräraharavetta.

Mikäli sopimuksen irtisanomisen seurauksena jalkaväkimiinajärjestelmä palautetaan osaksi Puolustusvoimien keinovalikoimaa, järjestelmän palauttaminen edellyttää lisärahoitusta, käytössä olevan rahoituksen uudelleenkohdennusta tai kustannusten suunnittelua tuleviin rahoituskehyksiin (riippuen hankintojen aikataulusta ja jaksotuksesta). Tarvittavan lisärahoituksen määrä riippuu hankittavien järjestelmien määrästä ja laadusta. Puolustusmateriaalihankintoihin varattua määrärahaa kohdennetaan tarvittaessa uudelleen siten, että se mahdollistaa jalkaväkimiinojen hankinnan siltä osin, kun se nähdään välttämättömänä osana Puolustusvoimien suorituskykyä. Taloudelliset vaikutukset riippuvat täydennettävästä suorituskyvystä sekä hankittavien järjestelmien määrästä ja laadusta. Hankintojen ohella taloudellisia vaikutuksia aiheutunee järjestelmien käyttöönotosta kuten koulutuksesta ja mahdollisista henkilöstövaikutuksista sekä ylläpidosta ja varastoinnista.

Puolustusvoimat tarkastelee lisärahoitustarvetta osana Puolustusvoimien kehittämisohjelmaa ja suorituskykyjen rakentamista. Rahoitustarvetta pystytään tarkastelemaan tarkemmin vasta jalkaväkimiinojen hankinnan valmistelun yhteydessä. Mahdollisista lisäresurssitarpeista päätetään normaalin menettelyn mukaisesti osana talousarvioprosesseja. Puolustusmenojen BKT-osuuden nostaminen kolmeen prosenttiin mahdollistaa myös jalkaväkimiinojen hankkimisen osana maapuolustuksen kehittämistä.

Teknologisesti yksinkertainen jalkaväkimiina, kuten Puolustusvoimissa ennen Ottawan sopimukseen liittymistä käytössä olleet sakaramiina ja putkimiina, on edullinen järjestelmä suhteessa moneen muuhun jalkaväen torjumiseen kehitettyyn asejärjestelmään.

Normaalioloissa jalkaväkimiinat eivät aiheuta Suomessa kustannuksia, jotka johtuvat vahingoista siviiliväestölle, elinympäristölle tai yhteiskunnalle.

Miinoitettujen alueiden raivaaminen aiheuttaa kuitenkin huomattavia taloudellisia kustannuksia. Lisäksi jalkaväkimiinoista vammautuneet usein tarvitsevat hoitoa elinikänsä ajan.

Mahdollisessa sodan jälkeisessä tilanteessa raivaamattomat suomalaiset jalkaväkimiinat voisivat aiheuttaa vaaraa siviiliväestölle, elinympäristölle tai yhteiskunnalle, samoin kuin vihollisen jalkaväkimiinat, panssarimiinat ja kaikki muut räjähtämättömät ampumatarvikkeet ja sodan jäänteet. Jalkaväkimiinojen palauttamatta jättäminen ei poista tarvetta raivaamistoimille muiden sodan räjähtämättömien jäänteiden osalta eikä järjestelmän palauttamisen arvioida luovan merkittävää lisätaakkaa raivaamiselle.

4.5 Henkilöstövaikutukset

Sopimuksen irtisanomisella ei ole henkilöstövaikutuksia. Jalkaväkimiinojen palauttamisella Puolustusvoimien keinovalikoimaan ei arvioida olevan merkittäviä henkilöstövaikutuksia.

Jalkaväkimiinojen koulutus Puolustusvoimissa suunnitellaan erikseen, mikäli jalkaväkimiinat palautetaan. Jalkaväkimiina on välineenä yksinkertainen ja sen koulutus pystytään liittämään muuhun asevelvollisten koulutukseen melko helposti.

4.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Sopimuksen irtisanomisella ei ole suoria perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, koska itsessään sopimuksen irtisanominen ei johda jalkaväkimiinojen käyttöönottoon. Sopimuksen irtisanomisella on vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin, jos Suomi päättää ottaa jalkaväkimiinat käyttöön.

Sopimuksen merkittävyyttä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kannalta on käsitelty edellä jaksossa 1.5 ja sopimuksesta irtisanoutumisen laajempia vaikutuksia humanitaariseen oikeuden noudattamiseen jaksossa 4.3. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaisi jalkaväkimiinojen palauttamisen Puolustusvoimien keinovalikoimaan, mikä olisi kansainvälisen humanitaarisen oikeuden päämääriä heikentävä toimi. *Landmine Monitorin* tilastojen mukaan jalkaväkimiinojen käyttö vaarantaa siviileitä, jotka useimmin jalkaväkimiinoihin astuvat ja saavat surmansa tai vammautuvat. Varsin usein siviiliuhrit ovat lapsia (43 % vuosina 1999–2023). Jalkaväkimiinojen inhimilliset vaikutukset jatkuvat pitkään aseellisen selkkauksen päätyttyä ja siten jalkaväkimiinojen vaikutuksia humanitaarisesta näkökulmasta ei voida arvioida vain aseellisen selkkauksen aikana. Jalkaväkimiinat voivat myös esimerkiksi vaikeuttaa humanitaarisen avun pääsyä sitä tarvitsevan siviiliväestön luo. Jalkaväkimiinojen mahdollisen käyttöönoton vaikutukset siviilien suojeluun vaikuttaisi osaltaan heikentävästi myös ihmissoikeuksien toteutumiseen.

Sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia heikentävänä toimenä, sillä sopimus on vähentänyt huomattavasti jalkaväkimiinojen tuotantoa ja määrää globaalilla tasolla ja miinauhrien määrä on laskenut. Jalkaväkimiinojen käyttö vaikuttaa usean perus- ja ihmisoikeuden, kuten oikeus elämään, liikkumiseen ja elinkeinon vapauteen, terveyteen, koulutukseen ja työhön, toteutumiseen (YK:n ihmisoikeusneuvoston päätöslauselma

A/HRC/RES/58/22). Suomi on usean sellaisen kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen osapuoli, jossa edellä mainitut oikeudet turvataan. Sopimuksen merkittävyyttä kansainvälisten ihmisoikeuksien kannalta on käsitelty edellä jaksossa 1.8. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja YK:n sopimusvalvontaelinten tulkintakäytännöstä on johdettavissa, että maamiinojen käytöllä on ihmisoikeusvaikutuksia. Edellä mainitut sopimusvalvontaelimet ovat korostaneet valtioiden velvollisuutta suojella siviilejä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä, kuten naisia, lapsia ja vammaisia henkilöitä, maamiinojen aiheuttamilta vaaroilta.

Valtiolla on kuitenkin myös positiivinen velvollisuus suojella lainkäyttöpiirissään olevien henkilöiden elämää, terveyttä ja turvallisuutta. Huolehtimalla puolustuskyvystä turvataan väestön oikeutta elämään, terveyteen ja turvallisuuteen.

Jalkaväkimiinojen käytöllä voidaan katsoa olevan välillisiä vaikutuksia ainakin perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen elämään ja jossain määrin 9 §:n 1 momentissa turvattuun liikkumisvapauteen, 15 §:n 1 ja 2 momentissa turvattuun omaisuuden suojaan, 17 §:n 3 momentissa saamelaisille alkuperäiskansana turvattuun oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen ja 20 §:n 1 momentissa turvattuun ympäristöperusoikeuteen.

Puolustusvoimat noudattaa kaikessa toiminnassa ja sotilaallisen voiman käytössä kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Puolustusvoimat käyttää miinoja ml. jalkaväkimiinoja CCW-sopimuksen vaatimusten mukaisesti. Sotatoimet kohdistetaan vihollisen asevoimaan ja sotilaskohteisiin. Siviilejä ja siviilikohteita suojellaan. Tahattomien sivullisvahinkojen inhimillisiä, diplomaattisia, poliittisia, infrastruktuurisia ja moraalisia (mm. siviilien ja taisteluihin osallistumattomien henkilöiden osalta) vaikutuksia arvioidaan ja niillä on vaikutuksia käytettäviin asejärjestelmiin, maalien valintaan ja mahdollisiin rajoituksiin. Näillä toimilla vähennetään jalkaväkimiinojen mahdollisesta käytöstä aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Jalkaväkimiinojen käyttämisen oikeudellinen perusta on Puolustusvoimista annetun lain 4 §:ssä tarkoitettu sotilaallisten voimakeinojen käyttäminen sotilaallisessa maanpuolustustehtävässä. Edelleen lain 4 §:n mukaan sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Jalkaväkimiinojen käyttöä konkreettisessa tilanteessa koskeva päätös on sotilaallisen puolustusvalmiuden merkittävänä muutoksena laajakantoinen ja periaatteellisesti merkittävä sotilaskäskyasia, jonka ratkaisuvallta kuuluu Puolustusvoimista annetun lain 31 §:n mukaisesti tasavallan presidentille. Päätöksentekomenettelystä säädetään saman lain 32 §:ssä. Tarkemmin jalkaväkimiinojen käyttämistä ohjataan Puolustusvoimien omilla voimankäytön säännöillä. Koulutus- ja harjoitustoiminnan lisäksi Suomessa Puolustusvoimat käyttäisi miinoja vain tehtyjen päätösten ja niissä saatujen toimivaltuuksien mukaisesti. Miinoja käytettäisiin lähtökohtaisesti Suomen maaperällä, alueilla, joista siviilit on evakuoitu.

Puolustusvoimat ei asenna miinoja normaalioloissa vaan kaikki miinat on varastoitu, koulutus- ja harjoitustoimintaa lukuun ottamatta. Näin toimittiin myös ennen Ottawan sopimukseen liittymistä.

Puolustusvoimat ehkäisee siviilien ja omien joukkojen tappioita muun muassa asejärjestelmien käyttöalueiden suunnittelulla ja rajoittamisella, maastoon jäävien miinojen ja räjähtämättömien ampumatarvikkeiden määrän, laadun ja paikkatiedon dokumentoinnilla sekä vaarallisten alueiden merkitsemisellä ja valvonnalla. Miinojen teknisen ja taktisen käytön lisäksi

asevelvollisten ja palkatun sotilashenkilöstön koulutukseen kuuluu opetusta sodan oikeussäännöistä.

Siviiliväestöä tiedotetaan aktiivisesti vaarallisista alueista, asetetaan tarvittaessa liikkumisrajoituksia sekä mahdollisuuksien mukaan annetaan koulutusta toimintatavoista kohdattaessa epäilty räjähd.

Jokaisesta toimeenpannusta sulutuksesta (miinoituksesta) laaditaan sulutteen seloste, jossa on eritelty sulutuksessa olevat miinatyyppit, niiden lukumäärä, mahdolliset ansoitteet sekä sulutteen tarkka sijainti.

Puolustusvoimat on valmistautunut paikantamaan, tunnistamaan ja tekemään vaarattomaksi miinoja ja muita ampumatarvikkeita sekä omaan operointiinsa että siviilien turvallisuuteen liittyen. Jatkuva raivaamisvalmiutta ylläpidetään sekä normaali- että poikkeusoloissa. Sodan jälkeiset raivaamis- ja tuhoamistoimet koskisivat laajasti erilaisia räjähtämättömiä ampumatarvikkeita, ammuksia ja ohjuksia tai niiden osia. Jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamatta jättäminen ei poistaisi tarvetta raivaamistoimille muiden räjähtämättömien jäänteiden osalta eikä palauttaminen siten aiheuta merkittävää lisätaakkaa raivaamiselle.

4.7 Ympäristövaikutukset

Sopimuksen irtisanomisella ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia.

Jalkaväkimiinajärjestelmän mahdollisella palauttamisella ei myöskään arvioida olevan merkittäviä välittömiä ympäristövaikutuksia. Normaalioloissa, lukuun ottamatta koulutus- ja harjoitustoimintaa, Puolustusvoimille hankittavat jalkaväkimiinat olisivat varastoituna. Koulutus- ja harjoitustoiminnassa ajallisesti ja maantieteellisesti rajatulla alueella käytettävien vaarattomien harjoitusvälineiden käytön ympäristövaikutukset ovat vähäiset. Harjoitusvälineitä ei jätetä maastoon.

Miinojen, mukaan lukien jalkaväkimiinojen, mahdollisella käytöllä sotatilanteessa voi sen sijaan olla merkittäviä vaikutuksia ympäristöön. Myös miinojen raivaamis- ja tuhoamistoimet voivat vaikuttaa haitallisesti ympäristöön ja infrastruktuuriin. Ympäristövaikutuksia voivat olla muun muassa luonnonvaraisten eläinten kuoleminen sekä viljelysmaan saastuminen. Raivaamis- ja tuhoamistoimet voivat vaikuttaa myös hyönteisten ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien elinympäristöihin. Kun aseita tuhotaan niiden sijaintipaikalla, haitta voi olla lyhytaikaista, kuten kasvillisuuden häviämistä, tai pitkäaikaista, kuten maaperän ja vesistöjen saastumista. Merkitsemättömät miinat aiheuttavat taloudellisia ja ympäristörasitteita mm. siksi, että ne estävät maankäyttöä elinkeinotarkoituksiin, ja niiden raivaaminen vie taloudellisia resursseja. Merkityllä miinojen käytöllä on mahdollista osaltaan ehkäistä näitä vaikutuksia. Miinojen sotatilanteessa käyttämisen vaikutuksia ympäristöön on määrä ehkäistä mm. miinojen paikkatiedon dokumentoinnilla.

Maaperän pilaantumisen kannalta miinat voisivat aiheuttaa samanlaista räjähdysainepilaantumaa kuin räjähtämättömät ampumatarvikkeet. Pilaantuminen syntyy useiden vuosien kuluessa miinojen hajotessa niiden kuorien ruostumisen tai muun syyn vuoksi. Toimintamallissa, jossa miinakentät raivataan viivytyksestä aseellisen konfliktin päätyttyä, merkittävää maaperän pilaantumista ei synny. Jalkaväkimiinoista syntyvä maaperän pilaantuminen voidaan tässä toimintamallissa arvioida jäävän vähäisemmäksi kuin muun sodankäynnin aiheuttama maaperän pilaantuminen.

Mahdolliset Suomen käyttämät jalkaväkimiinat olisivat vain osa kaikista sodan aikana käytetyistä miinoista ja räjähtämättömistä ampumatarvikkeista, joita jäisi alueille, joilla on taisteltu tai tehty puolustusvalmisteluita. Tämä koskee niin Puolustusvoimien kuin vihollisen miinoja ja ampumatarvikkeita. Suomen jalkaväkimiinojen mahdollinen käyttö ei olennaisesti muuta tarvetta sodan jälkeiselle alueiden turvallisuuden varmistamiselle ja raivaamiselle.

4.8 Vaikutukset elinkeinoelämälle

Jalkaväkimiinojen tuotannon aloittamisesta Suomessa ei ole tehty päätöksiä. Jalkaväkimiinojen mahdollinen hankinta toteutettaisiin puolustushallinnon tavanomaisten hankintakäytäntöjen mukaisesti.

Sopimuksesta irtautuminen mahdollistaisi suomalaisille yrityksille jalkaväkimiinojen kehittämisen, tuottamisen ja varastoinnin Puolustusvoimien tarpeeseen. Kuten edellä jaksossa 1.7 todetaan, Ottawan sopimuksella kiellettyjen jalkaväkimiinojen tuottajamaita on vain vähän. Todennäköisintä siten olisi, että jalkaväkimiinat tai niiden keskeiset komponentit pyritäisiin kehittämään ja tuottamaan Suomessa. Se, että miinojen suunnittelu- ja tuotantokykyä olisi Suomessa, mahdollistaisi miinojen tuotannon myös poikkeusoloissa.

Jos miinoja levitetään ampuma-aselain (1/1998) soveltamisalaan kuuluvilla tykin ammuksilla, ohjuksilla tai taistelukärjillä, sovelletaan näiden hallussapitoon Puolustusvoimissa sekä valmistamiseen ja kauppaan samaa sääntelyä kuin muihinkin vastaavatyyppeihin esineisiin. Jalkaväkimiinojen mahdollista vientiä sääntelee laki puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012) (ks. jakso 1.5).

4.9 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Sopimuksen irtisanomisella ei arvioida olevan vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Jalkaväkimiinoilla on erilaisia vaikutuksia eri sukupuoliin globaalisti. International Campaign to Ban Landmines -järjestön julkaiseman, miinatilannetta seuraavan *Landmine Monitorin* mukaan valtaosa uhreista on miehiä ja poikia (84 % vuosina 1999–2023). Miinojen välilliset vaikutukset puolestaan kohdistuvat useammin naisiin.

5 Lausuntopalaute

5.1 Yleistä

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella 17.4.–16.5.2025 Lausuntopalvelu.fi -palvelun kautta. Säädösvalmistelun kuulemisoppaan mukaisesta ohjeellisesta lausuntoajasta on poikettu, jotta mahdollistetaan hallituksen esityksen käsittelyn aloittaminen eduskunnassa sen kevätistuntokaudella 2025.

Lausuntoja pyydettiin 88 taholta ja myös muilla tahoilla oli mahdollisuus lausua asiasta. Määräaikaan mennessä lausuntoja annettiin yhteensä 42 taholta: Aliupseeriliitto, Amnesty International Suomen osasto, Aseistakieltäytyjäliitto, eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän Keskusliitto, Fida International, Fingrid Oyj, International Campaign to Ban Landmines – Suomi, Helsingin hovioikeus, Huoltovarmuuskeskus, Lastensuojelun Keskusliitto, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Maanpuolustuskiltojen liitto ry, Maanpuolustuskoulutusyhdistys, Maanpuolustuskurssiyhdistys ry, Naisasialiitto Unioni ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Naisten Valmiusliitto, apulaisoikeuskansleri, Pelastakaa Lapset ry, puolustusministeriö, Plan International Suomi, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry,

Päällystöliitto, Rajaturvallisuusunioni ry, Rajavartiolaitos, Reserviläisliitto ry, SaferGlobe ry, professori Martin Scheinin, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, Suomen Punainen Risti, Suomen Rauhanliitto, Suomen Rauhanpuolustajat ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Suomen Sadankomitea ry, Suomen UNICEF ry, Tulli, Ulkopoliittisen instituutin ohjelmajohtaja Harri Mikkolan, vanhemman tutkijan Matti Pesun ja tutkija Joel Linnainmäen yhteislausunto, Upseeriliitto ry, valtiovarainministeriö sekä ympäristöministeriö.

Lisäksi yksityishenkilöiltä saatiin 6 lausuntoa. Sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Korkein oikeus sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ilmoittivat, ettei niillä ole asiassa lausuttavaa.

Tässä jaksossa selostetaan lausuntojen päälinjat ja niissä esiin tuodut merkitykselliset näkökannat, mukaan lukien sellaiset lausunnot, joissa esitettiin muutoksia esitykseen. Lausuntopyyntö, muut kuin yksityishenkilöiden antamat lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet](https://www.valtioneuvosto.fi/hankkeet) tunnuksella UM004:00/2025. Yksityishenkilöiden lausunnot ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa www.lausuntopalvelu.fi⁶ ja ulkoministeriössä.

Lausunnon antaneista viranomaisista puolustusministeriö, Rajavartiolaitos ja Huoltovarmuuskeskus, yritykset (Fingrid Oyj) sekä suurin osa kokonaisturvallisuuteen liittyvistä yhdistyksistä kannattivat sopimuksen irtisanomista. Kansalaisjärjestöistä suurin osa vastusti sopimuksen irtisanomista. Yksityishenkilöiden lausunnoissa esitettiin näkemyksiä sopimuksen irtisanomisen puolesta ja vastaan. Monissa lausunnoissa esitettiin huomioita jalkaväkimiinojen käyttöönottoa koskevista vaikutuksista.

Esitystä tukevat lausunnot korostivat pääosin puolustuspoliittisia näkökohtia. Näissä lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että Ottawan sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen puolustusjärjestelmän käyttöön heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

Irtisanomista vastustavissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia, kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja humanitaarisen oikeuden päämääriä heikentävänä toimenä. Vastustavissa lausunnoissa irtisanomisen perusteluja pidettiin riittämättöminä ja jalkaväkimiinoja pidettiin humanitaarisen oikeuden vastaisina. Myös hallituksen esitystä edeltävää valmistelua sekä selvitysten salassapitoa kritisoitiin useissa lausunnoissa. Toisaalta osassa lausunnoissa toivottiin esityksen mahdollisimman nopeaa käsittelyä.

Useissa lausunnoissa korostettiin kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sitoutumista, miinojen vastuullista käyttöä sekä sitoutumista Ottawan sopimuksen humanitaarisiin päämääriin.

5.2 Irtisanomisen perustelut

Useat lausunnonantajat katsoivat lausunnossaan, että irtisanomisen perustelut eivät olleet riittävät. Muun muassa apulaisoikeuskansleri sekä eduskunnan oikeusasiamies painottivat, että Ottawan sopimuksen irtisanominen on merkittävä toimi ja kattavien perusteluiden merkitys

⁶ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b1f3cdf3-b3db-44c0-884f-f1dda80f4b43>

korostuu tällaisessa sääntely-yhteydessä. Eduskunnan oikeusasiamies katsoi erityisesti, että nykyhetkeen ajoittuvia perusteluja jalkaväkimiinojen tarpeesta on täydennettävä. Helsingin hovioikeus katsoi, että irtisanomisen puolustuspoliittisia näkökohtia ei ole riittävästi perusteltu eikä esityksessä arvioida sitä, miten Nato-jäsenyys ja puolustusmenojen jo tapahtunut ja tuleva kasvu tai asejärjestelmien teknologinen kehitys mahdollisesti vaikuttavat jalkaväkimiinojen merkitykseen tai mahdollisuuksiin korvata ne asejärjestelmillä, joiden käyttöä Ottawan sopimus ei kiellä. Myös esimerkiksi Suomen Punainen Risti, professori Scheinin, Amnesty, International Campaign to Ban Landmines Suomi (ICBL-Suomi) katsoivat, ettei esityksessä ole riittävästi perusteltu irtisanomisella mahdollisesti saavutettavaa sotilaallista hyötyä. Professori Scheinin huomautti, ettei kustannustehokkuudella voida perustella asejärjestelmien hyväksyttävyyttä. Suomen Punainen Risti katsoi, ettei yksin sotilaallinen hyöty riitä irtisanomisen perusteeksi, vaan lisäksi tulisi arvioida toimen kriittisyyttä ja välttämättömyyttä. Lausunnot on huomioitu esitystä viimeisteltäessä erityisesti vaikutusarviointijaksoa muokkaamalla.

5.3 Oikeudellinen arviointi

Apulaisoikeuskansleri yhtyi arvioon siitä, että sopimuksen irtisanominen edellyttää eduskunnan hyväksyntää ja että irtisanominen voidaan hyväksyä äänten enemmistöllä. Apulaisoikeuskansleri katsoi, että esityksessä tulisi arvioida perusteellisemmin sen suhdetta perus- ja ihmisoikeuksiin, ml. perustuslain 1 §:n 1 momentti (Suomen täysivaltaisuus) ja 3 momentti (Suomen osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi), perustuslain 7 §:ssä turvattu oikeus elämään ja turvallisuuteen, perustuslain 9 §:ssä turvattu liikkumisvapaus, perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuuden suoja, perustuslain 18 §:ssä suojattu elinkeinovapaus ja perustuslain 20 §:ssä turvattu ympäristöperusoikeus, perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioden. Lisäksi irtisanomisen suhdetta Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin tulisi arvioida tarkemmin.

Käsittelyjärjestysjakson osalta apulaisoikeuskansleri katsoi myös, että jaksoon tulisi ottaa lausuma esityksen saattamisesta perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi, jos sopimuksen irtisanomisen suhteesta muihin ihmisoikeussopimuksiin olisi epäselvyyttä. Lisäksi hän totesi, että Puolustusvoimien oikeudellisten velvoitteiden ja toimivaltuuksien säädöserustaa tulisi tarkentaa.

Eduskunnan oikeusasiamies piti keskeisenä irtisanomista arvioitaessa sitä, että Suomen on irtisanomisen jälkeenkin täytettävä muihin kansainvälisen oikeuden sääntöihin perustuvat asiaan liittyvät velvoitteensa, joita on selostettu luonnoksen jaksossa 1.5. Asiaa on selvennetty jaksossa 1.5. Lisäksi hän huomautti, että eduskunnan tulisi hyväksyä sopimuksen irtisanominen myös perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettuna merkitykseltään huomattavana kansainvälisenä velvoitteena vastaavasti kuin aikanaan sopimukseen sitoutuminen. Oikeusasiamies yhtyi esityksen käsittelyjärjestysjaksossa esitettyyn arvioon.

Lausuntojen perusteella esityksen käsittelyjärjestysjaksoa on täydennetty perus- ja ihmisoikeuksien, ihmisoikeussopimusten ja kansallisen lainsäädännön tarkastelun osalta.

Apulaisoikeuskansleri katsoi, että esityksessä tulisi käsitellä myös sitä, miten Suomen mahdollinen uudelleenliittyminen Ottawan sopimukseen joskus tapahtuisi, mikäli turvallisuustilanne tai muut olosuhteet myöhemmin muuttuisivat. Suomen Punainen Risti on puolestaan nostanut esille, että esitys tulee sitoa kontekstiin varmistamalla, että päätöstä tarkastellaan uudelleen turvallisuusympäristön aikanaan kehittyessä myönteisempään suuntaan. Esityksen jaksoa 1.9 on täydennetty tältä osin. Lisäksi apulaisoikeuskansleri lausui, mahdollisuuksien mukaan tulisi alustavasti selvittää Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaisen arvion tulosta jo ennen hallituksen esityksen antamista

eduskunnalle. Jalkaväkimiinojen käyttöönottoa koskevassa jaksossa 9 on todettu, että laillisuusarviointi voidaan toteuttaa vasta osana asejärjestelmän hankintaprosessia, koska se edellyttää yksityiskohtaisia tietoja hankittavasta järjestelmästä.

Pelastakaa Lapset ry piti esitysluonnosta ongelmallisena sekä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden että lapsen oikeuksien kannalta. Se nosti esiin myös Geneven sopimuksen siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana (IV sopimus), joka on olennainen lasten ja muun siviiliväestön suojelun kannalta sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 38 artiklan, jonka mukaan sopimusvaltioiden on kunnioitettava kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä. Lisäksi yhdistys katsoi sopimuksen irtisanomisen ja jalkaväkimiinojen mahdollisen käyttöönoton olevan merkittävä riski YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumiselle. Myös Plan International Suomi sekä Suomen UNICEF ry korostivat lausunnoissaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 38 artiklan merkitystä. Esitystä viimeisteltäessä esitykseen on sisällytetty jakso kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista, ml. YK:n lapsen oikeuksien sopimus (jakso 1.8). Myös käsittelyjärjestysjaksoa on täydennetty tältä osin (jakso 11.2.7).

Professori Scheinin katsoi lisäksi launnonssaan, että ehdotettua rikoslain muutosta ei ole asiallisesti perusteltu ja että rikoslain 11 luvun 7 a §:ää tulisi muuttaa kumoamisen sijaan tai rikoslain 11 luvun muita säännöksiä tulisi muuttaa. Rikoslain muuttamista koskevan jaksos 6.2 perusteluita on lausunnon johdosta täydennetty toteamalla, että vaikka jalkaväkimiinojen käyttäminen ei olisi enää rangaistavaa rikoslain 11 luvun 7 a §:n nojalla, sodan oikeussääntöjen rikkomiseen soveltuu edelleen mm. rikoslain 11 luvun 5–7 § (sotarikos, törkeä sotarikos ja lievä sotarikos). Myös henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevat rikoslain 21 luvun säännökset voivat tulla sovellettaviksi niitä koskevien edellytysten mukaisesti.

Suomen Punainen Risti puolestaan katsoi, että esityksessä tulee selvittää esimerkiksi henkilömiinojen puutteelliseen merkitsemiseen tai muuhun väärinkäyttöön liittyvät rikosoikeudelliset vastuut ja niihin liittyvien rikosten sisällyttäminen rikoslain 11 lukuun. Valmistelussa ei havaittu välitöntä tarvetta muuttaa rikoslakia muilta osin kuin lain 11 luvun 7 a §:n kumoaminen ja 15 luvun 10 §:n muuttaminen. Rikoslain 11 luvun 7 a §:n kumoamisen jälkeen henkilömiinojen käsittely tulee edelleen arvioitavaksi rikoslain muiden säännösten, kuten esimerkiksi rikoslain 11 luvun sotarikossäännösten, henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevan 21 luvun, yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun ja eräiden terveyden ja turvallisuuden vaarantamista koskevaan 44 lukuun sisältyvien rangaistussäännösten perusteella. Vastuun lähempi sisältö määrittyy näiden ja rikoslain yleisen osan yleisten vastuuheitojen mukaan. Jos kysymys olisi terroristisesta toiminnasta, menettelyä arvioitaisiin rikoslain terrorismirikoksia koskevan 34 a luvun perusteella. Siltä osin kun henkilömiinoja käsittelee virkamies tai muu virkavastuun alainen henkilö, toimintaa arvioitaisiin myös sen mukaan onko toiminnassa poikettu asiaa koskevista virkavelvollisuuksista. Sen mukaan, mikä aineellinen lainsäädäntö koskisi henkilömiinoiniin liittyvää toimintaa, menettelyä arvioitaisiin myös tällaisen sääntelyn ja siihen liittyvän rangaistussääntelyn perusteella.

5.4 Vaikutukset kansalliseen puolustukseen

Puolustusministeriö totesi launnonssaan Ottawan sopimuksen irtisanomisen laajentavan Suomen puolustuksellista liikkumatilaa ja että mahdollisuus hankkia ja käyttää jalkaväkimiinoja osana muuta puolustusjärjestelmää lisää sotilaallista suorituskykyä. Puolustusministeriö korostaa jalkaväkimiinojen olevan todennäköisesti nopeasti tuotettava ja käyttöön saatava järjestelmä, jonka merkitys korostuu valmistellun puolustustaistelun yhtenä elementtinä linnoittamisen, suluttamisen sekä muiden asejärjestelmien käytön rinnalla. Puolustusministeriö pitää etenkin nykyisessä turvallisuustilanteessa tärkeänä, että Ottawan sopimuksesta irtautuminen etenee nopeasti, jotta jalkaväkimiinat kyetään saamaan

operatiiviseen käyttöön lähivuosien aikana. Lisäksi puolustusministeriö esitti yksityiskohtaisia huomioita hallituksen esityksestä, jotka on huomioitu jatkovalmistelussa.

Fingrid Oyj katsoi lausunnossaan, että sopimuksen irtisanominen tukee kriittisen infrastruktuurin suojaamista muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Huoltovarmuuskeskus katsoi lausunnossaan, että välillisesti irtisanomisella on vaikutuksia myös huoltovarmuuteen. Jalkaväkimiinat voidaan nähdä sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta tehokkaana keinona lisätä maanpuolustuksen vaikuttavuutta sekä osaltaan heikentää hyökkääjän kykyä toimia vapaasti. Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry katsoi, että jalkaväkimiinojen käyttöönotolla voitaisiin saavuttaa kustannussäästöjä, jos alueellisen koskemattomuuden ylläpitämiseksi tarvittaisiin vähemmän joukkoja. Suomen Reserviupseeriliitto esitti jalkaväkimiinojen käyttöönoton palauttamista tukevia huomioita.

Suomen Rauhanliitto totesi, että esityksessä ei arvioida sitä, miten Nato-jäsenyys, puolustusmenojen kasvu tai aseteknologinen kehitys vaikuttavat jalkaväkimiinojen tarpeeseen. Esityksen jaksoa 4.2 ja 1.9 on jatkovalmistelussa täydennetty.

5.5 Ulko- ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset

Apulaisoikeuskansleri katsoi, että esitykseen tulisi lisätä arvio siitä, miten EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmansien maiden kanssa tekemiä sopimuksia, joihin pyritään sisällyttämään tai on jo sisällytetty määräyksiä asevalvonnasta, tullaan mahdollisesti muuttamaan jatkossa. Esityksen jaksoa 4.3 on tältä osin täydennetty.

Helsingin hovioikeus totesi, että sopimuksen irtisanominen näyttäytyy poikkeamana Suomen tähänastiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan, jonka keskiössä on ollut sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukeminen ja katsoi, että esityksessä ei riittävällä tavalla vastata siihen, onko sopimuksen irtisanominen ylipäänsä tarpeen. Turvallisuusympäristön heikentymisestä huolimatta puolustuspoliittisia päätöksiä tulisi hovioikeuden mukaan arvioida samalla kriittisyydellä ja huolellisuudella kuin tähänkin asti, avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatteita unohtamatta. Sopimuksen irtisanomisen puolustuspoliittisia perusteluita on täydennetty.

Suomen Punainen Risti katsoi, että esityksessä on tuotava tarkemmin esille se, kuinka poikkeuksellista humanitaarisen oikeuden sopimuksen irtisanominen on, sekä miten tällaisen toimenpiteen voidaan arvioida vaikuttavan ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja esitysluonnoksessa mainittuihin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin. Samassa yhteydessä tulisi antaa takeet siitä, että Suomi aikoo tukea miinanraivausta ja miinojen uhreja jatkossakin. Suomen Punainen Risti totesi myös, että irtisanominen vaikuttaa Suomen maineeseen pitkäaikaisena vammaisinkluusiota humanitaarisen avun painopisteenä edistäneenä maana. Plan International Suomi katsoi, että Suomen tulee ottaa kantaa, kuinka se irtautuessaan Ottawan sopimuksesta edistää sopimuksen humanitaarisen vaikuttavuuden jatkumista, vastuutaan jalkaväkimiinojen lapsiuhrien vähentämisestä, miinanraivaustyötä sekä riskikasvatusta jalkaväkimiinojen aiheuttaman saastumisen uhkaamalle väestölle. Esityksen jaksoja 1.6 ja 4.3 on tältä osin täydennetty.

5.6 Taloudelliset vaikutukset

Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että mahdollisten uusien jalkaväkimiinojen hankkiminen tulee toteuttaa lähtökohtaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa osana normaalia puolustussuunnittelua. Puolustusmateriaalihankintoihin varattua määrärahaa on tarvittaessa uudelleen kohdennettava siten, että se mahdollistaa miinojen hankinnan siltä osin kun se

nähdään välttämättömänä osana Puolustusvoimien suorituskykyä. Puolustukseen liittyvistä lisäresurssitarpeista päätetään normaalin menettelyn mukaisesti osana talousarvioprosesseja. Valtiovarainministeriö totesi myös, että puolustusmenojen BKT-osuuden nostaminen kolmeen prosenttiin mahdollistaa myös miinojen hankkimisen osana maapuolustuksen kehittämistä. Jaksoa 4.4 on näiden huomioiden osalta täsmennetty. Ministeriö ei nähnyt tarvetta käsitellä hallituksen esitystä raha-asiainvaliokunnassa.

Aliupseeriliitto katsoi, että jalkaväkimiinojen palauttaminen osaksi Puolustusvoimien keinovalikoimaa vaatii lisärahoituksen kohdentamista niiden hankintaan, varastointiin sekä henkilöstön kouluttamiseen.

ICBL-Suomi, Pelastakaa Lapset ry sekä Suomen Punainen Risti katsoivat, että taloudellisissa vaikutuksissa tulisi käsitellä tarkemmin miinanraivauksesta syntyviä kustannuksia. Suomen Punainen Risti ja professori Martin Scheinin toivat lausunnoissaan esille myös miinoista vammautuneiden hoitokustannukset. Taloudelliset vaikutukset -jaksoa on näiltä osin täsmennetty.

Lisäksi Suomen Punainen Risti huomautti, että jalkaväkimiinojen valmistushinnat eivät enää vastaa 1980-luvun ja 1990-luvun hintoja, jolloin miinoja valmistettiin huomattavia määriä. Professori Scheinin huomautti, ettei arvio kustannustehokkuudesta ota huomioon myöskään siviiliväestön kuolemia tai vahinkoja yhteiskunnan moraaliperustalle.

5.7 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Useat lausunnonantajat kritisoivat lausunnoissaan miinojen vastuullisen käytön argumenttia ja osa näistä totesi Ottawan sopimuksen syntyneen siksi, että henkilömiinojen käyttöä ei ole kyetty rajoittamaan vain sotilaallisiin kohteisiin. Useat lausunnonantajat toivat esiin sen, etteivät jalkaväkimiinat erottele siviilejä ja sotilaita. Suomen UNICEF ry kritisoi esityksessä esitettyjä miinojen vastuullisen käytön perusteluja toteamalla, että esitetyt keinot ovat samoja, joita käytetään maissa, joissa miinoja on tälläkin hetkellä maastossa, ja joissa siviiliuhrien määrä on suuri. Toisaalta osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että Suomi käyttäisi miinoja vastuullisesti. Puolustusvoimien jalkaväkimiinojen käyttöön liittyviä menettelytapakuvauksia on tarkennettu esitystä viimeisteltäessä.

Lapsen oikeuksia edistävät järjestöt esittivät, että esitystä täydennetään lapsivaikutusten arvioinnilla. Naisasialiitto unioni, Pelastakaa Lapset ry sekä Suomen Sadankomitea ry eivät pitäneet siviiliväestön tiedotusta ja koulutusta tehokkaana tapana ehkäistä henkilömiinojen lapsiuhreja.

5.8 Vaikutukset elinkeinoelämälle

Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry totesi, että esityksessä ei ole käsitelty jalkaväkimiinojen käyttöönoton vaikutuksia elinkeinoelämälle, erityisesti suomalaiselle puolustusteollisuudelle.

Plan International Suomi totesi, että jos Suomi valmistaa miinoja itse, niihin tulisi sisällyttää siviilien turvallisuutta edistävää teknologiaa. Suomen Punainen Risti katsoi, että mikäli miinoja valmistettaisiin Suomessa, ne tulisi asettaa maastavientikieltoon.

Lausuntojen perusteella esityksen vaikutusarviointeihin on lisätty jakso vaikutuksista elinkeinoelämälle.

Professori Scheinin katsoi, että Suomella olisi korkean teknologian ja tietotaidon maana on hyvät edellytykset innovoida ja valmistaa uuden teknologian asejärjestelmiä, jotka olisivat Ottawan sopimuksen ja sen taustalla olevien kansainvälisen oikeuden muiden normien mukaisia. Lisäksi Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry katsoi, että irtautuminen sopimuksesta antaisi Suomelle mahdollisuuden modernisoida ja kehittää jalkaväkimiinojen teknologiaa, jolloin niiden käyttö voisi olla entistä turvallisempaa ja ympäristöystävällisempää. Lausuntojen perusteella vaikutuksia kansalliseen puolustukseen on tarkennettu. Hankittavat järjestelmät määrittävät vasta osana jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen suunnittelua.

5.9 Muut vaikutukset

Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että vaikutusarviointeja tulisi täsmentää tarkastelemalla mahdollisia jalkaväkimiinojen käytön epäsuorempia vaikutuksia myös esimerkiksi maankäyttöön ja elinkeinotarkoituksiin. Lisäksi tulisi täydentää arvioita sopimuksen muista velvoitteista kuin jalkaväkimiinojen käytön kiellon ja niistä irtaantumisen vaikutuksia. Esityksen vaikutusarvioinnit-jaksoa sekä käsittelyjärjestysjaksoa on täydennetty.

Ympäristöministeriö täydensi lausunnossaan ympäristövaikutusten arviointia maaperän saastumisen osalta. Jaksoa 4.7 on täydennetty tämän mukaisesti.

5.10 Muuta

Tulli toi lausunnossaan esiin, että jalkaväkimiinojen kuljettamiseen Suomen rajojen yli liittyy laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) sekä laki puolustustarvikkeiden viennistä ja niiden sisältämät lupajärjestelyt. Tulli valvoo, että räjähderajoitusten tai puolustustarvikerajoituksen alaisilla toimituksilla Suomen rajojen yli on vaaditut luvat.

Lastensuojelun Keskusliitto, Naisasialiitto Unioni ry ja Sadankomitea ry toivat esiin, että luonnonvoimat ja muut ulkoiset vaikutukset voivat muuttaa miinojen sijaintia.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK toi lausunnossaan esiin, että mahdollisessa jalkaväkimiinojen käyttötilanteessa Suomen maaperällä tulee varmistaa pelastustoimen mahdollisuudet toimia miinojen muodostama uhka huomioiden ja ennakoiden mm. siviiliväestön suojelu ja pelastustehtävissä ja varmistaa pelastustoimen sodan aikaiset tehtävät ja resurssit.

6 Lakiehdotusten säännöskohtaiset perustelut

6.1 Laki jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta

1 §. Lakiehdotuksen 1 §:n nojalla laki jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta (1465/2011) kumottaisiin.

2 §. Lakiehdotuksen 2 §:n nojalla lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen voimaantulon kanssa.

6.2 Rikoslaki

Ottawan sopimuksen irtisanomisen johdosta sopimukseen liittymisen yhteydessä rikoslain 11 luvun 7 a §:ään säädetty jalkaväkimiinojen kiellon rikkomisen kriminalisointia koskeva säännös (jalkaväkimiinakiellon rikkominen) esitetään kumottavaksi. Lisäksi esitetään muutettavaksi rikoslain 15 luvun törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevan 10 §:n 1 momentti siten, että jalkaväkimiinakiellon rikkominen poistetaan mainittujen rikosten joukosta. Rikoslain 11 luvun 7 a §:n rikostunnusmerkistö perustuu olennaisesti Ottawan sopimuksen velvoitteiden rikkomiselle, ja irtauduttaessa sopimuksesta rangaistussäännöksellä ei ole enää sopimusvelvoitteiden täyttämiseen liittyvää merkitystä. Kumottaessa rikoslain 11 luvun 7 a § rikoksen maininta rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa käy tarpeettomaksi. Erityistä muutakaaan perustetta jalkaväkimiinakiellon rikkomista koskevan säännöksen säilyttämiselle ei ole. Rangaistussäännöksen kumoaminen on tarpeen samoista syistä kuin sopimuksen irtisanominen. Laki on tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen voimaantulon kanssa. Jalkaväkimiinojen käytön kriminalisoinnin kumoaminen merkitsee samalla myös sitä, että rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen (627/1996) 1 §:ää on syytä muuttaa siten, että Ottawan sopimuksessa määrätyn jalkaväkimiinojen kiellon rikkominen poistetaan 1 §:ssä mainittujen kansainvälisten rikosten joukosta.

Vaikka jalkaväkimiinojen käyttäminen ei olisi enää rangaistavaa rikoslain 11 luvun 7 a §:n nojalla, sotilaallisten voimakeinojen tulee jatkossakin olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Sodan oikeussääntöjen rikkomisesta säädetään muun muassa rikoslain 11 luvun 5–7 §:ssä (sotarikos, törkeä sotarikos ja lievä sotarikos). Myös henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevat rikoslain 21 luvun säännökset voivat tulla sovellettaviksi niitä koskevien edellytysten mukaisesti.

6.3 Pakkokeinolaki

Pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevassa 10 luvussa tarkoitettujen pakkokeinojen käytön edellytykset ovat osin sidoksissa siihen, että henkilöä on syytä epäillä tietystä säännöksessä mainitusta rikoksesta. Luvun telekuuntelua ja sen edellytyksiä koskevan 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja asuntokuuntelua ja sen edellytyksiä koskevassa 17 §:n 1 kohdassa perusterikoksena mainitaan jalkaväkimiinakiellon rikkominen. Tämän rangaistussäännöksen kumoamisen johdosta esitetään, että pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja sisältävän 10 luvun telekuuntelua ja sen edellytyksiä koskevasta 3 §:n 2 momentin 1 kohdasta poistettaisiin sanat ”jalkaväkimiinakiellon rikkominen”. Vastaavasti samaisen luvun asuntokuuntelua ja sen edellytyksiä koskevasta 17 §:n 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin ”jalkaväkimiinakiellon rikkominen”. Laki on tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen voimaantulon kanssa.

6.4 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettu laki (89/2025) tulee voimaan 1.12.2025 ja kumoo voimassa olevan, samannimisen lain. Lain 13 luvun peitetoimintaa ja sen edellytyksiä koskevassa 140 §:ssä säädetään edellytyksistä, joiden täytyessä Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitava viranomaisen saa rikoksen estämiseksi kohdistaa henkilöön peitetoimintaa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tai myötävaikuttavan 140 §:n 2 momentin 1 kohdassa mainittuihin rikoksiin. Jalkaväkimiinojen käytön kriminalisoinnin kumoamisen johdosta esitetään myös, että kyseisen lain 140 §:ää muutetaan siten, että Ottawan sopimuksessa määrätyn jalkaväkimiinojen kiellon rikkominen poistetaan pykälän 2 momentin

1 kohdassa mainittujen rikosten joukosta. Nyt ehdotettuja muutoksia koskeva laki on tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen voimaantulon kanssa.

7 Voimaantulo

Sopimuksen 20 artiklan mukaan irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomiskirjan. Jos kuitenkin sopimuksen irtisanonut sopimuspuoli on kyseisen kuuden kuukauden ajanjakson päättyessä osallisena aseellisessa selkkauksessa, irtisanominen tulee voimaan vasta aseellisen selkkauksen päätyttyä.

Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvät lait tulevat voimaan valtioneuvoston säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen kanssa.

8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka kuuluisivat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

9 Jalkaväkimiinojen käyttöönotto

Puolustusvoimien sotilaallisen arvion sekä puolustusministeriön puolustuspoliittisen arvion pohjalta puolustusministeriö arvioi tarpeelliseksi käynnistää jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen Puolustusvoimien keinovalikoimaan Ottawan sopimuksen irtisanomisen astuttua voimaan.

Puolustushallinnossa ei käynnistetä valmisteluja jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamista koskien ennen kuin Ottawan sopimuksen irtisanominen on tullut voimaan. Irtisanomisajanjakson aikana sopimuksen velvoitteet sekä kansallisen lainsäädännön rajoitukset ovat voimassa.

Sopimuksen irtisanomisen jälkeen jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen käynnistäminen voidaan toteuttaa puolustushallinnossa osana normaalia Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä. Jalkaväkimiinojen mahdollinen hankinta toteutettaisiin puolustushallinnon tavanomaisten hankintakäytäntöjen mukaisesti. Se, mitä hankintamenettelyä hankinnassa tulee käyttää, tarkentuisi käyttöönoton suunnittelun edetessä ja riippuu hankinnan arvosta, hankittavasta asejärjestelmästä, monimutkaisuudesta, valintaperusteesta sekä markkinoilla toimivien toimittajien lukumäärästä.

Puolustusvoimista annetun lain 4 §:n mukaisesti Puolustusvoimien käyttämien sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Kansainvälisen oikeuden mukaan kaikkien aseiden käytön yhteydessä tulee kyetä erottelemaan taistelijat siviileistä sekä arvioimaan, mikä vaikutus aseiden käytöllä olisi siviiliväestölle ja siviilikohteille. Voimankäytön tulee olla muutoinkin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaista.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden velvoitteiden noudattamiseksi osana jalkaväkimiinojen mahdollista uudelleenkäyttöönottoa ja hankintaprosessia on mahdollista, että käyttöönotto edellyttää Suomelta Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaista uutta asetta käyttöönotettaessa tehtävää arviota siitä, olisiko jalkaväkimiinojen käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa pöytäkirjan tai muun sopimuspuolta koskevan kansainvälisen oikeuden säännön mukaan kielletty.

Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaisen arvion tarpeellisuus käsitellään asejärjestelmän hankintaprosessin yhteydessä. Laillisuusarviointi voidaan toteuttaa vasta osana asejärjestelmän hankintaprosessia, sillä se edellyttää yksityiskohtaisia tietoja hankittavasta järjestelmästä. Aseen tai asejärjestelmän laillisuutta koskevan oikeudellisen arvioinnin suorittaa Pääesikunta. Puolustusvoimien oikeudellinen arvio on yksi osa Suomen kansallista arviointiprosessia, johon kuuluvat lisäksi soveltuvat laintasoiset säännökset ja puolustusministeriön ja ulkoministeriön aseiden ja asejärjestelmien hankintaa sekä asevalvontaa koskevat määräykset, järjestelmät ja prosessit. Pääesikunnan toteuttamassa oikeudellisessa arvioinnissa voidaan tilannekohtaisesti tukeutua puolustusministeriön ja ulkoministeriön sekä muuhun humanitaarisen oikeuden asiantuntemukseen.

Puolustusministeriöllä on keskeinen rooli asevalvonnan velvoitteiden ja rajoitusten kansallisessa ohjauksessa ja valvonnassa, mukaan lukien asevalvontaa koskevien kansainvälisten velvoitteiden ja rajoitusten vaikutusten huomioon ottaminen uusia aseita, asejärjestelmiä tai sodankäyntimenetelmiä kehitettäessä, hankittaessa sekä käyttöön otettaessa. Pääesikunnan suorittama oikeudellinen arvio on edellytys Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan artiklassa 36 tarkoitetun uuden asejärjestelmän hankinnan puoltamiselle puolustusministeriössä. Muutoin oikeudellinen arviointi toteutetaan aseiden ja asejärjestelmien kehittämiseen ja hankintaprosesseihin liittyvien elinjaksoauditointien yhteydessä.

10 Suhde muihin esityksiin

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia. Tässä esityksessä ehdotettu pakkokeinolain muutos saatetaan voimaan valtioneuvoston asetuksella, kun Ottawan sopimuksen irtisanominen tulee voimaan.

11 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

11.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Eduskunta hyväksyy perustuslain 94 §:n mukaan sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen (PeVM 10/2008 vp, PeVL 18/2002 vp ja PeVL 32/2006 vp).

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, jos 1) määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun oikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, 4) määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä, tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopuinnussa Suomen lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Perustuslain esitöiden mukaan eduskunnan hyväksyminen lainsäädännön alaan kuuluvan velvoitteen irtisanomiselle on perusteltua sen vuoksi, että irtisanominen vaikuttaa monissa

tapauksissa valtion sisäiseen oikeuteen. Jos esimerkiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset on saatettu voimaan niin sanotulla blankettilailla, ovat sopimuksen tällaiset määräykset valtiosisäisesti voimassa laintasaisina säännöksinä. Sopimuksen irtisanominen vaikuttaisi siten suoraan lain tasolla voimassa olevaan valtiosisäiseen oikeuteen. Merkitykseltään huomattavien velvoitteiden kohdalla velvoitteista irtautumista taas voidaan yleensä pitää yhtä merkittävänä ratkaisuna kuin niihin sitoutumistakin. Eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä edellyttää yleisemminkin sitä, ettei eduskunnan toimivallan piiriin kuuluvia kansainvälisiä velvoitteita voida irtisanoa ilman eduskunnan suostumusta. (HE 1/1998 vp, s. 149)

Koska Ottawan sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka eduskunta on hyväksynyt (HE 15/2011 vp – EV 47/2011 vp), ja jotka on saatettu voimaan blankettilailla, ja koska sopimusta on sitä koskevan hallituksen esityksen mukaan lisäksi pidettävä perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettuna merkitykseltään huomattavana kansainvälisenä velvoitteena (HE 15/2011 vp, s. 28), eduskunnan suostumus vaaditaan myös Ottawan sopimuksen irtisanomiseen ja siihen välittömästi liittyvään sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa edellytettyyn selvitykseen irtisanomisen syistä.

11.2 Käsittelyjärjestys

11.2.1 Käsittelyjärjestysarvioinnin lähtökohdista

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa Ottawan sopimuksen irtisanomiselle ja hyväksyisi siihen liittyvät lait.

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Vastaavasti perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan, jos ehdotus kuitenkin koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, eduskunnan on se hyväksyttävä sitä lepäämään jättämättä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä eli niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Käsittelyjärjestysarvioinnissa on arvioitava sopimuksen määräyksiä perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden valossa. Ottawan sopimuksen irtisanominen ei vaikuta suoraan perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin, koska itsessään sopimuksen irtisanominen ei johda jalkaväkimiinojen käyttöönottoon. Sen sijaan, mikäli sopimuksen irtisanomisen jälkeen jalkaväkimiinajärjestelmä palautetaan Puolustusvoimien käyttöön, jalkaväkimiinojen käytöllä voidaan katsoa olevan vaikutuksia ainakin perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen elämään, 9 §:n 1 momentissa turvattuun liikkumisvapauteen, 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan, 18 §:ssä turvattuun työ- ja elinkeinovapauteen sekä 20 §:ssä turvattuun ympäristöperusoikeuteen. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vastaavat oikeudet sisältyvät sopimuksen 2 artiklaan ja neljännen pöytäkirjan 2 artiklaan. Lisäksi kyseisiä oikeuksia turvataan myös useassa muussa kansainvälisessä ihmisoikeussopimuksessa, joissa Suomi on osapuolena.

On mahdollista, että jalkaväkimiinojen käyttöönotto ja niiden käyttäminen edellyttää edellä jaksossa 9 kuvatulla tavalla myös oikeudellisen arvion tekemistä. Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaisen arvion tarpeellisuus käsitellään asejärjestelmän hankintaprosessin yhteydessä, sillä se edellyttää yksityiskohtaisia tietoja hankittavasta asejärjestelmästä. Jaksossa kuvatulla tavalla kansainvälisen oikeuden mukaan kaikkien aseiden käytön yhteydessä tulee kyetä erottelamaan taistelijat siviileistä sekä arvioimaan, mikä vaikutus aseiden käyttöön olisi siviiliväestölle ja siviilikohteille. Mikäli jalkaväkimiinat käyttöönotettaisiin osaksi Puolustusvoimien asejärjestelmiä, tulisi Puolustusvoimien vastata siitä, että jalkaväkimiinojen mahdollisesti siviiliväestöön kohdistuvat vaikutukset minimoitaisiin ja että tätä varten ryhdyttäisiin myös kaikkiin käytettävissä oleviin varotoimiin. Lisäksi tulisi huolehtia erityisesti siitä, että jalkaväkimiinojen umpimähkäiset vaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä ja että niiden käyttö olisi muutoinkin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaista. Puolustusvoimat vastaisi tältä osin siitä, että siviiliväestön oikeus elämään turvataan. Jalkaväkimiinojen käyttämisen oikeusperusta on puolustusvoimista annetun lain 4 §:ssä tarkoitettu sotilaallisten voimakeinojen käyttäminen sotilaallisessa maanpuolustustehtävässä. Sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomen sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista on tehty selkoa jaksossa 1.5 ja 1.8 sekä Puolustusvoimien käytännön toiminnasta jalkaväkimiinojen käytön negatiivisten vaikutusten ehkäisemiseksi jaksossa 4.6. Jalkaväkimiinojen käytöstä konkreettisessa tilanteessa päätettäisiin puolustusvoimista annetussa laissa säädetyn sotilaskäskymenettelyn mukaisesti. Tarkemmin jalkaväkimiinojen käyttämistä ohjataan Puolustusvoimien omilla voimankäytön säännöillä.

11.2.2 Täysivaltaisuus ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen

Perustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomi on täysivaltainen tasavalta. Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi.

Perustuslain esitöissä on todettu, että ”valtion täysivaltaisuus kattaa sekä sisäisen että ulkoisen suvereenisuuden. Sisäisellä suvereenisuudella tarkoitetaan sitä, että valtion sisällä valtiovalta on korkein oikeudellinen muiden yläpuolella oleva valta. Sisäisen suvereenisuuden keskeisenä sisältönä on kyky säätää kaikkien valtion alueella julkista valtaa käyttävien viranomaisten ja muiden toimielinten toimivallasta. Siihen kuuluu myös valta päättää oikeusjärjestyksen sisällöstä, määrätä valtioelinten toiminnasta ja oikeus käyttää eri tavoin julkista valtaa valtion alueella oleviin ihmisiin ja esineisiin nähden. Ulkoisella suvereenisuudella tarkoitetaan valtion vapautta päättää itsenäisesti suhteistaan toisiin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin.” (HE 1/1998 vp, s. 71).

Ottawan sopimukseen sitoutumisella ja nyt esitetyllä sopimuksen irtisanomisella on merkitystä Suomen ulkoisen suvereenisuuden ja Suomen kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisen näkökulmasta.

Yksi sisäisen suvereenisuuden osa on se, että Suomi saa määrätä itse sotilaallisesta puolustuksestaan ja asejärjestelmästä kansainvälisen oikeuden ja Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden rajoissa. Sopimuksen irtisanominen perustuu Suomen puolustuksen tarpeiden sekä Suomen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaisi jalkaväkimiinojen palauttamisen osaksi Puolustusvoimien keinovalikoimaa, mikä turvaisi perustuslain 1 § 1 momentissa tarkoitettua täysivaltaisuutta. Ottawan sopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä HE 15/2011 vp on todettu, että sopimus tosiallisesti rajoittaa Suomen mahdollisuuksia päättää asevalikoimastaan ja sen käytöstä. Sopimuksen 1 artiklan 1 kappale

sisältää kiellon käyttää, kehittää, tuottaa, hankkia tai varastoida jalkaväkimiinoja taikka tukea tällaista toimintaa. Sopimuspuolten edellytetään tuhoavan kaikki jalkaväkimiinat tai varmistamaan niiden tuhoaminen sopimuksen määräysten mukaisesti. Hallituksen esityksessä todettiin, että sopimuksen 1 artiklaa on pidettävä perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettussa mielessä merkitykseltään huomattavana ja katsottava sen vuoksi edellyttävän eduskunnan suostumusta (HE 15/2011 vp, s 28).

Täysivaltaisuuden kannalta merkitystä on myös mahdollisuudella irtisanoa sopimus. Sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolella on kansallista suvereniteettiaan harjoittaessaan oikeus irtisanoa yleissopimus. Tällöin valtion edellytetään ilmoittavan irtisanomisesta kaikille muille sopimuspuolille, tallettajalle ja Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostolle. Irtisanomiskirjassa on annettava tyhjentävä selvitys irtisanomisen syistä. Hallituksen esityksessä esitetään sopimuksen irtisanomista sen määräysten edellyttämällä tavalla ja perustuslain 94 §:n mukaisesti. Esityksen hyväksymisponsi sisältää selvityksen irtisanomisen syistä. Suomi käyttää näin suvereenia oikeutta irtisanoutua sopimuksesta.

Irtisanomisen jälkeen Suomea sitoisivat edelleen Geneven sopimukset ja niiden lisäpöytäkirjat, Haagin yleissopimukset sekä muut aseellisia selkkauksia koskevat sopimukset ja tapaoikeudelliset säännöt, keskeiset kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, yleissopimus lapsen oikeuksista ja sen lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehty valinnainen pöytäkirja, YK:n vammaisyleissopimus sekä asevalvontasopimukset, kuten tavanomaisia aseita koskeva CCW-sopimus sekä sopimuksen II muutettu pöytäkirja sekä kansainvälinen asekauppasopimus, jotka turvaavat osaltaan perustuslain 1 §:n 3 momentin tavoitteiden toteutumisen.

Edellä olevan perusteella Ottawan sopimuksen irtisanomisen voidaan katsoa olevan perustuslain 1 §:n 1 momentin ja 3 momentin osalta ongelmaton.

11.2.3 Liikkumisvapaus ja oikeus elämään

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Näitä kahta perustuslain säännöstä on perusteltua käsitellä ja arvioida yhdessä, koska liikkumisvapauden rajoittaminen on keino turvata oikeus elämään alla selostetuin tavoin.

Alueet, joilla miinoja on käytetty, voivat olla vaarallisia, mikä vaikuttaa perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen elämään. Lisäksi jalkaväkimiinojen käyttämisellä olisi vaikutuksia perustuslain 9 §:n 1 momentin turvaamaan liikkumisvapauteen. Jalkaväkimiinojen mahdollisessa käyttöönottilanteessa miinoitettava alue olisi lähtökohtaisesti Puolustusvoimien pysyvässä käytössä oleva alue tai se olisi otettu puolustusvoimista annetun lain 14 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen tilapäisesti Puolustusvoimien käyttöön. Puolustusvoimista annetun lain 15 §:n perusteella rajattaisiin alueella liikkumista. Puolustustilan aikana vastaava pykälä on puolustustilalain (1083/1991) 23 §, jonka mukaan sotilasviranomaisen voi määrätä väestön siirtymään muualle tietyltä alueelta. Valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa Puolustusvoimilla on mahdollisuus saada alueita hallintaansa valmiuslain 113 §:n nojalla. Samassa tilanteessa puolustusministeriön asetuksella voidaan asettaa liikkumisrajoituksia alueille sotilaallisten syiden vuoksi tai sivullisten suojaamiseksi vaaroilta valmiuslain 115 §:n nojalla.

Puolustusvoimilla on puolustusvoimista annetun lain 4 §:n perusteella velvoite huolehtia siitä, että sotilaalliset voimakeinot ovat sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Näitä velvoitteita on yleisesti käsitelty jaksoissa 1.5, 1.6 ja 1.8. CCW:n II muutetussa pöytäkirjassa (3 artiklan 8 kohta) kielletään miinojen umpimähkäinen käyttö. Umpimähkäistä käyttöä on esim. miinojen sijoittaminen muualle kuin sotilaskohteeseen ja miinojen sijoittaminen siten, että sen voi odottaa aiheuttavan umpimähkäisiä vahinkoja siviilikohteille suhteessa sotilaalliseen hyötyyn. Myös kansainvälisen humanitaarisen tapaoikeuden mukaan jalkaväkimiinoja käytettäessä on huolehdittava erityisesti siitä, että niiden umpimähkäiset vaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä. Erityisen keskeisiä ovat myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erotteluperiaate, suhteellisuusperiaate ja velvollisuus varotoimiin.

CCW:n II muutetussa pöytäkirjassa velvoitetaan osapuolet lähtökohtaisesti poistamaan, raivaamaan tai tuhoamaan tai ylläpitämään niille hallinnassa olevilta alueilta kaikki miinoitteet, miinoitetut alueet, miinat, ansat ja muut taisteluvälineet viivytyksettä aktiivisten vihollisuuksien lakattua (10 artikla).

Jalkaväkimiinojen käyttöönoton vaikutuksia edellä mainittuihin perusoikeuksiin voidaan pitää edellä selostetuin tavoin rajattuina, koska lähtökohtaisesti miinoja käytettäisiin Suomen maaperällä ja alueilla, joista siviilit on evakuoitu. Puolustusvoimat ei myöskään asentaisi jalkaväkimiinoja normaalioloissa, vaan kaikki miinat olisi varastoitu, koulutus- ja harjoitustoimintaa lukuun ottamatta. Mikäli jalkaväkimiinat palautettaisiin käyttöön, perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia voitaisiin vähentää Puolustusvoimien jalkaväkimiinojen käyttöä koskevalla asianmukaisella normistolla ja koulutuksella. Tämän mukaisesti sotatoimet kohdistetaan vihollisen asevoimaan ja sotilaskohteisiin. Siviilejä ja siviilikohteita suojellaan. Tahattomien sivullisvahinkojen inhimillisiä, diplomaattisia, poliittisia, infrastruktuurisia ja moraalisia (mm. siviilien ja taisteluihin osallistumattomien henkilöiden osalta) vaikutuksia arvioidaan ja ne vaikuttavat käytettäviin asejärjestelmiin, maalien valintaan ja mahdollisiin rajoituksiin. Jalkaväkimiinojen käyttö edellyttää myös edellä mainittujen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden noudattamista.

Lisäksi siviilien ja omien joukkojen tappioita ehkäistäisiin mm. asejärjestelmien käyttöalueiden suunnittelulla ja rajoittamisella, maastoon jäävien miinojen ja räjähtämättömien ampumatarvikkeiden määrän, laadun ja paikkatiedon dokumentoinnilla sekä vaarallisten alueiden merkitsemisellä ja valvonnalla. Miinojen teknisen ja taktisen käytön lisäksi asevelvollisten ja palkatun sotilashenkilöstön koulutukseen kuuluu opetusta sodan oikeussäännöistä.

Siviiliväestöä tiedotettaisiin aktiivisesti vaarallisista alueista, asetettaisiin tarvittaessa liikkumisrajoituksia sekä mahdollisuuksien mukaan annettaisiin koulutusta toimintatavoista kohdattaessa epäilty räjähdde.

Näin ollen Ottawan sopimuksen irtisanomista ei voida pitää ongelmallisena perustuslain 7 §:n 1 momentin ja 9 §:n 1 momentin osalta.

11.2.4 Omaisuuden suoja ja elinkeinonvapaus

Perustuslain 15 §:n 1 ja 2 momenttien mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Omaisuuden suojasta määrätään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artiklassa.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapaudesta on myös

määräykset TSS-sopimuksen 6–8 artiklassa (SopS 6/1976) ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 ja 18 artiklassa (SopS 80/2002). Perustuslain esitoissa (HE 309/1993 vp, s. 67) on kuitenkin todettu, että elinkeinovapauteen on voimassa runsaasti oikeudellisia rajoituksia. Säännöksen sanat "lain mukaan" viittaavatkin mahdollisuuteen rajoittaa säännöksessä turvattua oikeutta lailla.

Ottawan sopimuksen irtisanomisen mahdolliset vaikutukset elinkeinovapauteen liittyvät lähinnä alueen käyttöön ja yllä mainittuihin liikkumisrajoituksiin. Edellä perustuslain 7 §:n 1 momentin ja 9 §:n 1 momentin perusteluissa on selostettu jalkaväkimiinojen käyttöönottoa koskevaa päätöksentekomenettelyä ja liikkumisrajoituksia. Ottawan sopimuksen irtisanomista ei voida pitää ongelmallisena myöskään perustuslain omaisuuden suojaa koskevan 15 §:n tai elinkeinovapautta koskevan 18 §:n 1 momentin kannalta.

11.2.5 Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Vastaava oikeus sisältyy myös EIS:n 5 artiklan 2 kohtaan ja 6 artiklan 3 kohtaan sekä KP-sopimuksen 27 artiklaan. Kiinteästi saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvia elinkeinoja ovat kalastus, poronhoito ja metsästyminen (PeVL 3/1990 vp, PeVL 29/2004 vp, PeVL 40/2009 vp). Jalkaväkimiinojen käyttöönotto siten, että niitä käytettäisiin alueella, jolla harjoitetaan saamelaisten kuuluvia elinkeinoja, ei ole ongelmallinen PL 17 §:n 3 momentin kannalta ottaen huomioon edellä mainitut alueiden käyttöönottoon liittyvä menettely ja rajoitukset.

11.2.6 Ympäristöperusoikeus

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet. Säännöksessä tunnustetaan luonnon itseisarvo ja sen subjektina ovat myös tulevat sukupolvet. Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Ympäristön terveellisyyden vaatimus on ymmärrettävä laajasti. Perustuslain esitoissa (HE 309/1993 vp, s. 66) on todettu, että ihmisten elinympäristön tulee luonnollisesti olla sillä tavoin elinkelpoinen, ettei sen tila aiheuta välittömästi tai välillisesti ihmisille sairastumisriskiä. Toisaalta ympäristön tilalle on asetettava pidemmällekin meneviä vaatimuksia. Terveellisyyteen sisältyy esimerkiksi ainakin tietynasteinen ympäristön viihtyisyyden ulottuvuus. Esitöiden mukaan säännös vaikuttaa ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan.

Sopimuksen irtisanomisella ja jalkaväkimiinajärjestelmän mahdollisella palauttamisella ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Miinojen, mukaan lukien jalkaväkimiinojen, mahdollisella käytöllä sotatilanteessa voi sen sijaan olla merkittäviä vaikutuksia ympäristöön. Kuitenkin merkityllä miinojen käytöllä ehkäistään osaltaan näitä vaikutuksia. Suomen jalkaväkimiinojen mahdollinen käyttö ei olennaisesti muuta tarvetta muulle sodan jälkeiselle alueiden turvallisuuden varmistamiselle ja raivaamiselle.

Esityksen ympäristövaikutuksia koskevassa jaksossa 4.7 on todettu, että toimintamallissa, jossa miinakentät raivataan, merkittävää maaperän pilaantumista ei synny. Jalkaväkimiinoista syntyvä maaperän pilaantuminen voidaan tässä toimintamallissa arvioida jäävän vähäisemmäksi kuin muun sodankäynnin aiheuttama maaperän pilaantuminen

Lainsäädäntö ja Puolustusvoimien ympäristönsuojelua koskevat valtakunnalliset ja alueelliset määräykset sekä toimintaohjeet varmistavat osaltaan hyvän ja toimivan riskienhallinnan ja toimintamallit, joiden avulla ympäristökuormituksen vaikutuksia ja riskejä on mahdollista minimoida.

Ottawan sopimuksen irtisanomista ei näin ollen voida pitää ongelmallisena myöskään perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaisen ympäristöperusoikeuden kannalta.

11.2.7 Suhde ihmisoikeussopimukseen

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten toteuttaminen.

Jalkaväkimiinojen käyttö vaikuttaa usean perus- ja ihmisoikeuden, kuten oikeus elämään, liikkumiseen ja elinkeinon vapauteen, terveyteen, koulutukseen ja työhön, toteutumiseen (YK:n ihmisoikeusneuvoston päätöslauselma A/HRC/RES/58/22). Suomi on usean sellaisen kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen osapuoli, jossa edellä mainitut oikeudet turvataan. Näistä merkityksellisiä ovat EIS ja sen 2 artiklassa turvattu oikeus elämään sekä KP-sopimus ja sen 6 artikla (oikeus elämään). Lapsen oikeuksien turvaamisen kannalta keskeinen sopimus on lapsen oikeuksien yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin. Ihmisoikeussopimuksia ja niiden soveltamiskäytäntöä on selostettu edellä jaksossa 1.8. Muita kansainvälisiä sopimuksia ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden velvoitteita on selostettu jaksossa 1.5.

Vaikka irtisanomisella voi edellä todetulla tavalla olla heikentäviä vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumisen tasoon, irtisanominen ei vapauta Suomea kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisesta.

11.2.8 Johtopäätös

Edellä esitetyn perusteella Ottawan sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perustuslain kannalta ongelmattomana. Myöskään muut Suomea sitovat kansainväliset sopimukset tai kansainvälinen humanitaarinen oikeus eivät muodosta estettä Ottawan sopimuksen irtisanomiselle.

Ottawan sopimuksen hyväksymisestä on päätetty aikanaan eduskunnassa äänten enemmistöllä. Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan myös kansainvälisen velvoitteen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Koska irtisanominen ei koske perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimuksen irtisanominen voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä Oslossa 18 päivänä syyskuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen (SopS 12 ja 13/2012) irtisanomisen

ja että eduskunta hyväksyisi seuraavan mainitun sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tyhjentävän selvityksen irtisanomisen syistä: ”Suomen ulko- ja

turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Näiden päämäärien turvaamiseksi heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ja voidakseen tarvittaessa vastata pitkäkestoiseen ja laajamittaiseen sodankäyntiin Suomen on kyettävä kehittämään puolustuksensa suorituskykyjä. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen puolustuksen keinovalikoimaan.”

2. ponsi

Eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan samalla seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annettu laki (1465/2011).

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

rikoslain 11 ja 15 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 11 luvun 7 a §, sellaisena kuin se on laissa 1466/2011, ja muutetaan 15 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 923/2024, seuraavasti:

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

10 §

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen,

maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, naisen sukuelinten silpomisen, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentin 1 kohta ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 10 luvun 3 §:n 2 momentin 1 kohta laissa 452/2023 ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1268/2021, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tai biologisen aseiden kiellon rikkomisesta;

17 §

Asuntokuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (asuntokuuntelu). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tai biologisen aseiden kiellon rikkomisesta;

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

4.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 140 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 140 §:n 2 momentin 1 kohta seuraavasti:

140 §

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitava viranomainen saa rikoksen estämiseksi kohdistaa henkilöön peitetoimintaa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tai myötävaikuttavan johonkin seuraavista rikoksista:

1) joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikos, hyökkäysrikoksen valmistelu, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen tai biologisen aseiden kiellon rikkominen;

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 28.5.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Ulkoministeri Elina Valtonen

Laki

rikoslain 11 ja 15 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 11 luvun 7 a §, sellaisena kuin se on laissa 1466/2011, ja
muutetaan 15 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 923/2024, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 luku

(kumotaan)

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

7 a §

Jalkaväkimiinakiellon rikkominen

Joka jalkaväkimiinojen käytön,
varastoinnin, tuotannon ja siirron
kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn
yleissopimuksen (SopS 13/2012) vastaisesti

1)muuten kuin 5–7 §:ssä tarkoitetulla
tavalla käyttää jalkaväkimiinoja tai

2)kehittää, tuottaa, muutoin hankkii,
varastoi, pitää hallussaan, luovuttaa taikka vie
maasta tai tuo maahan jalkaväkimiinoja,
on tuomittava jalkaväkimiinakiellon
rikkomisesta vankeuteen vähintään neljäksi
kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

15 luku

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

10 §

10 §

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

Joka tietää joukkotuhonnan,
joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen
ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen
ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen,
hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen,

Joka tietää joukkotuhonnan,
joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen
ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen
ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen,
hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, *jalkaväkimiinakiellon rikkomisen*, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, naisen sukuelinten silpomisen, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, naisen sukuelinten silpomisen, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentin 1 kohta ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 10 luvun 3 §:n 2 momentin 1 kohta laissa 452/2023 ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1268/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku
Salaiset pakkokeinot

10 luku
Salaiset pakkokeinot

3 §

3 §

*Telekuuntelu ja sen edellytykset**Telekuuntelu ja sen edellytykset*

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1)joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tai biologisen aseiden kiellon rikkomisesta;

17 §

17 §

*Asuntokuuntelu ja sen edellytykset**Asuntokuuntelu ja sen edellytykset*

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (asuntokuuntelu). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (asuntokuuntelu). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

1)joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tai biologisen aseiden kiellon rikkomisesta;

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 140 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 140 §:n 2 momentin 1 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

140 §

140 §

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitava viranomainen saa rikoksen estämiseksi kohdistaa henkilöön peitetoimintaa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tai myötävaikuttavan johonkin seuraavista rikoksista:

1) joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikos, hyökkäysrikoksen valmistelu, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, biologisen aseiden kiellon rikkominen tai jalkaväkimäkiellon rikkominen;

Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitava viranomainen saa rikoksen estämiseksi kohdistaa henkilöön peitetoimintaa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tai myötävaikuttavan johonkin seuraavista rikoksista:

1) joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikos, hyökkäysrikoksen valmistelu, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen tai biologisen aseiden kiellon rikkominen;

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.